

SZOCIÁLPOLITIKAI SZEMLE

SZERKESZTI: DR LANGZI JENŐ

TÁRSZERKESZTŐ: DR KADOSA MARGEL

Krónika.

Egy jeles publicistánktól vettük az alanti sorokat. Tekintettel ama eléggé nem hangsúlyozható jelentőségre, melylyel a választójog reformja szociálpolitikánk jövőjére nézve bír, készséggel helyt adtunk sorainak, még kell azonban jegyeznünk hogy a cikk nem fedi a szerkesztőség álláspontját.

Budapest, 1913 május 16.

Amit a magyar politika legutóbbi szakasza produkált, az szédületesen tipikus dolog. Május 5. volt az kritikus nap. A világrengető kérdés pedig az volt: bemennek-e a parlamentbe zene-bonát csinálni, vagy ne menjenek be? A hős vértől pirosultabbak be akartak menni, mert hogy ők megmutatják Tisza-Lukácséknak így-úgy és az ország nekik tapsolni fog. A gyászteresebbek azonban úgy nyilatkoztak, hogy lehet, hogy a publikum tapsolni fog annak, hogy ime itt neki gyürkőznek bátrak és férfiak, hogy mint fogják ők onnan az emeleti ablakokról kihajigálni a gazokat, ellenben hahotára fog fakadni, mikor a hősokeket lehajigálják a lakájok, inasok, hogy ott künn tágasabb. De hogy ők azt szeretnék látni, mer-e Tisza az ő őrségével még egyszer hozzájuk nyúlni. A másíkok pedig úgy vélték, végre egynehányszor már megpróbáltuk mer-e Tisza bennünket kirúgni, hát fölösleges még egyszer megkérdezni. De hogy azt nem lehet túrni, hogy ott egy egész gépezet legyen berendezve az ő pofoztatásukra, Nos, vélték csöndesen amazok, kipróbálni menjünk az új pofozógépet? – No, hát ne menjünk be még se! Igém ám, de be nem menni megint nem lehet, hisz itt kacag rajtunk az egész ország, hogy hát már kifogyott a vágott dohány? Itt álljunk, hogy már semmit se tudunk? A kapu előtt, mint a Bálám paripái? Se ki, se be? Se ki, se be az egész ellenzéknek! És kezdtek egymás bölcs képébe bámulni, hogy csakugyan ott tartanak, hogy se ki, se be. Ez volt a politikai helyzet.

Es hát politikában mégis csak utoljára az észhez kell kapkodni, kiváltképen mikor minden taktikának nevezett handabandázás kifogyott. És valának nagy kínokban, különösképen nagy kínokban. Hiába verték a mellüket, hogy így-úgy éljen a választójog, így már az se segített rajtuk. Fogadkoztak ott a háttérben, hogy ők így meg úgy meg fogják buktatni Lukácsot, de már nagyon közibük vigyorgott a kérdés: hogy ugyan, jó emberek, hősei e hazának, ha nem tudtátok megbuktatni akkor, amikor a választójog ügye volt a kezetekben: ha nem tudtátok akkor, mikor egy egész forradalom volt a hátatok mögött: – ugyan mi a szösszel buktatjátok meg most? Szóval a sok hazafiság után végre egy kis ész után is kellett kaparni.

Es ekkor előállott gróf Károlyi Mihály – az isten tudja honnan vette, de aligha a boldogult koalíció szellemeitől – és azt mondta: Urak, népszerűtlenek

vagyunk, jobban se kell. Ennek az országnak csak egy vágya van: szabadulni minden mai politikustól. Ezt fordítsuk hasznunkra és legyen az egyetlen programunk: szabadulni minden mai politikai állapottól. Azaz helyezkedjünk talán egyszer végre-valahára becsületesen a választójogi alapra. Semmi más ne legyen a programunk, mint hogy akár mit csinálnak Tisza-Lukácsék, mi csak azzal az egy kérdéssel fogunk a választók elé menni: megmaradjon-e az ő választójoguk, vagy jöjjön olyan, amely őket is felfordítja, minket is, de mi adjuk az önzetlen hazafiakat. Mert ha mi úgy folytatjuk¹ a dolgokat, ahogy eddig, minket utálnak meg még jobban, de ha mi nem folytatunk semmit, hanem csak ők folytatnak mindent, akkor őket utálják meg jobban. És ma a politika csak undorkérdés lévén az ország előtt: így még lehetnek chancaink, hogy velünk a hatalmas, az országos undorpárt!

Ebben volt politikai raison. Dehát végre is a lényeg az, hogy beleszorultak egyszer valahára, hogy csakugyan nincs már más a világon az ellenzék számára, mint becsületesnek lenni, azaz akarva, nem akarva, igazán választójogosnak lenni, különben végleg felfordul az egész politikai pereputty!

Ez mindenestre nemes és szép gondolat volt, dehát van-e a világon nehezebb dolog, mint becsületesnek lenni, mikor nem arra vannak teremtve, hanem arra, hogy amit a választójog ellen még ki lehet eszelni, azt elébb végigpróbálják.

A naiv Károlyi Mihályt azt hitte, itt az ideje becsületesnek lenni, bezzeg erre a legelső, aki felpattant: Polónyi volt és rohant jobbra, rohant balra, hogy micsoda szamárság az a Károlyi terve, és van még zsványbecsület, és össze kell tartani, mert a kihonyolódás egyedüli alapja nem lehet más: „mint a kölcsönös engedékenység a törvényhozás két tényezője közt”, ami nem zsványnyelven annyit tesz: majd eljön az idő, amikor megszorítjuk a császárt! Köll a fenének a választójog! No hát azért igéрни ígérhetjük. De a „választójog egymagában nem lehet program!” Persze hogy nem, hisz akkor mi lókötetést mívelhesünk? Fenét a választójog a fontos, hanem az „egyéb”!

Es ezen a nyomon aztán megindult az „egyéb” hajszája, minden „egyébé” mint a választójogé, a hajszája „program” után! A blokk fel volt fordítva. Fel volt fordítva jobbról is, balról is. Ebben 67 és 48 bámulatosan egyek voltak. Jobbról Návay, akiről jámborak azt hitték, hogy no, hiszen ha ő a választójog miatt lépett ki a munkapártból, hát akkor ő bizonyosan csak ebben látja a haza üdvét, mint ahogy Károlyi, a naiv, ebben akarta látni. A jámborok azonban elfelejtették azt, hogy a hazának az a bizonyos üdve csak maszlagba főzve jó, a mihelyst tálalni kellene választójogot, mindig akad a hazának egyéb fontosabb dolga, mint ahogy 1906-tól kezdve mindig is így volt. Szóval a disszidens vezérférfiú is ugyanazon az

árláson kezdte a választójogot, mint a többi s neki a választójognál voltak egyéb fontosabb ügyei, mihelyst tenni is lehetett volna valamit érte. Hogy mik azok a fontosabb ügyek, az persze minden jámbor lélek előtt talány, mert hiszen becsületes ésszel úgy áll a dolog: a munkapártból kiléptek a disszidensek tisztán a választójog miatt. Emitt Károlyiak pedig nem akartak a blokkal semmi egyebet, mint tisztán a választójogot. Tehát természetes, hogy ők így teljesen együtt is volnának. Mert ha nincs így, akkor Návaynak a munkapártból való kilépése csak valami egyéb spekuláció volt s az ő választójogi ürügye tiszta hazugság. Dehát az ilyesmi csak jámbor és becsületes lelkeket dühít meg, politikusok pedig ragyognak, hogy ők mily fényesen értenek a mesterségükhöz.

És Justh? A kristallizált színarany, a választójogi inkarnáció? Neki se kellett a blokk: a tisztán csak a választójog és semmi más. Neki a blokk a blokk nélkül is megvan. Hisz mind eggyek benne. Mind választójogos. Halálig hű és hazafi – ha Tisza ki nem akolbólítja őket autótülkeikkel! Hát akkor már rég meg is volna a választójog. Minek dobja ő ki Andrásyt, mikor az is köztük volt, mikor tülköltek. Mikor az is fenekedik Tiszára, Lukácsra! Itt van a blokk. Neki nem kell blokk. Aztán meg a választójog nem is arra való, hogy megcsinálják. Hiszen akkor mivel menjen az ellenzék lármázni. Így van mivel. Egyebe sincs. Ezt odaadjuk? Kormányképesse tegyük a választójogot? Ezért kelljenek a disszidensek hozzá? Én nem akarok kormányképes lenni. Én nem adom ki az ellenzék kezéből a választójogot, mikor ez a nagy dob, a csinadrá! Én nem hagyom meg is valósítani. Miből éljen akkor a Justh-párt? Pléhbul? Nincs blokk! Nem lesz blokk! Van blokk!

Akkor még nem tudta, hogy ha nincs blokk, lesz fúzió. Hm! Persze! Engem akarnak kiakolbólítani. Mert ha engem kiakolbólítottak, kinn van a választójog is és ők meghíznak az „egyében”. A programmon. Engem ugyan be nem csaptok. Hát jertek programmot csinálni! Én velem csináljatok programmot! Tudom én, hogy nektek milyen bűdös az a választójog! Be tudjátok is, ha én kimegyek a nagy dobbal, annyi se marad nektek, és arról koldultok! No csak jertek programmot csinálni! Már az az enyim, a választójog! Azt ugyan el nem szeditek tőlem!

No és a fúzió csakugyan fuccsba ment. Mert: „Justh a választójogból nem engedett!” Nem ő!

Dehát így megint ott állt az ellenzék, hogy sehoh se áll. Se ki, se be neki. Így pedig nem lehet maradni. Lehetetlen. Sírnak, hogy csütörtököt mondott az a becsületes 48-as függetlenségi program, amit Apponyi az ő és soha elvet nem cserélt pártvezér a hithű Andrásyval együtt faragott, dehát az már nem segít, és világos, hogy valaminek történnie kell! Valami csudának!

És a csuda megtörtént: ők kénytelenek mégis, de mégis a becsületesség útjára szorulni, a tiszta választójogi ellenzék útjára, minden „egyéb” zsványgarnirung nélkül. Megint csak előhúzták a Károlyi tervét és gyönyörködni kezdenek magukban, hogy ők mégis csak milyen becsületesek! És a véletlen is hozzájárult. Návay helyébe akadt egy másik vezér, Székely, akinek már nincsenek „egyéb” és fontosabb hazafias céljai. Aki tehát már bizvást megengedheti magának azt a luxust, hogy becsületes tudjon lenni, kivált ha ezt már akkor is magára kényszerítette, amikor a miniszterségről a választójog miatt mondott le.

Talán mire a sorok megjelentek egészen bele is ragadtak a hősök a becsületbe és ők megalakították a „tiszta választójogi ellenzékét.” Csak a „tiszta” szó el ne maradjon, mert különben azt hinné az ország,

hogy most is csak oly piszkosak lesznek, mint mindig voltak, valahányszor választójogról szavaltak.

Azonban nyugodjunk meg, az az igazi politika, mikor a legnagyobb zsványok becsületesek lesznek, mert kénytelenek vele. De korán még se örülünk, mert a gazság kifogyhatatlan, és mi közönséges emberek még csak elképzelni se tudjuk, hogy hol bukkanhat elő még egy, még egy utolsó, aztán közkívánatra még egy legutolsó, stb. stb. míglén minden gazság és butaság elfogyott.

Előbb meg nem lesz a választójog.

FR. Weinhausen: Az állami munkások szervezetei Németországban.

– Utánnomás tilos. –

Németország állami munkásait a többi munkáságtól éles vonal választja el. A birodalmi, állami és községi üzemekben mások az életlehetőségeik s a munkafeltételeik, tehát mások a munkásideálok is, mint az ügynevezett szabad munkásoknál. Külön szakegyletekben és egyesületekben vannak szervezve, s a privát munkakeresők szakmaszerinti egyesüléseivel vagy semmi összeköttetésben nincsenek, vagy ha igen, „ez igen laza s csak külsőséges összeköttetés. Küzdelmük végső célja a munkaállandóság biztosítása, a munkás-hivatalnokság egy nemének az „elérése. A mindinkább terjedő radikalizmus tért hódít persze ebben a munkástestvéreik között mintegy különítményt képező, osztályban is, de megnyilvánulása nem harci kedv, hanem jogaik kiterjesztésének akarása. Munkaadójukhoz való viszonyuk alárendelt, nem jellemzi az egyenjogúsággért való küzdelem. Hivatásbeli tevékenység és önitélet megszabta középállást töltenek be az alsóbbrendű hivatalnok s a szabad munkás között.

A kikötőkben, a hadfelszerelési üzemekben, a tengerészet és hadsereg ellátás számtalan technikai műhelyében, a postánál, a vasúti üzemekben és a községi vállalkozásoknál sokkal kevésbé vannak kitéve a konjunktúra változásainak, a munkanélküliség és kényszerített túlórázás változó esélyeinek, mint társaik a magánkereskedelemben. Néhány szomorú kivételtől eltekintve, biztos kilátásuk van arra, hogy egy egyszer elfoglalt állást, munkát vagy pozíciót állandóan megtarthatnak. Előmenetelük lassú, de biztos előrehaladás ugyanazon üzem magasabb fizetési ranglétráján. Külön munkásbiztosítási-, jóléti- és segélyezési alapok támaszt ígérnek életük nyomor esélyeiben. A parlamenthez vagy a nyilvánosság széles rétegeihez menekülnek panaszaikkal, kívánságaikkal, ha munkaadóik, a felettes hatóságok nem foglalkoznak komolyan és jóakarattal azokkal.

De miután a nagy nyilvánosság, érdeklődésének a felköltése, valamint a népképviselőre gyakorolt nyomás hatásos voltának előfeltétele a tömegszervekedés, az állami munkások is a legnagyobb súlyt helyezik a szakegyletekben való tömörülésre. Ez a szervezkedés azonban még kezdetleges stádiumban van. Ez könnyen megmagyarázható, hisz az egész osztály még fiatal, új, szinte növekvőfélben levőnek mondható. A birodalomnak, az egyes államoknak, a községeknek ezelőtt kevesebb üzemük volt saját kezelésben, s azokban sokkal kevesebb munkást foglalkoztattak, mint ma. Öt-hatezer erdészeti, közúti és víz-építési vagy szabályozási állandóan foglalkoztatott napszámos, tizennégyezer porosz állami, munkás és néhány ezer olyan, aki a postánál, távírdánál vagy a birodalmi üzemeknél volt elfoglalva, ez volt az egész állomány 30 évvel ezelőtt. Jelenleg Francia-

ország, a világ legnagyobb munkaadója: 310 ezer vasúti munkást foglalkoztat, 8 ezret az erdészetnél, 2 ezret a vízépítésnél, szóval – az állami bányákban dolgozó bányászokkal együtt – több mint fél millió munkásnak ad kenyeret. A birodalmi üzemekben 10 ezer távírdamunkás dolgozik, 12 ezer az államvasutaknál, kerekaszámban 30 ezer a hadfelszerelési üzemekben, kerekaszámban 26 ezer a kikötőkben. Bajorország állami munkásainak száma 38 ezer, Badené körülbelül 16 ezer; Szászországban 25 ezer, Württembergben körülbelül 18 ezer, Oldenburg és Mecklenburgban 5 ezer állami munkás dolgozik. Ez a 650 ezer állami munkás, és az az 56 ezer községi munkás, aki még-ide számítható, százalékszámba még igen gyengén van organisai va. Nagyobb egyesületeik közül a -nagy, szabad (azaz ; szociáldemokrata) munkás egyesület kötelékébe csak a községi munkások egyesülete tartozik 44 ezer tagjával. Hirsch-Dunckerékhez tartozik a boroszliói és württembergi vasút-munkások egyesülete, 9.200 taggal; s a keresztény szakszervezetek kötelékébe a sok állami bányászon kívül, a bajor, württembergi és mecklenburgi keresztény vasutas egyesületek tartoznak 30 ezer, a német vasútmunkás- és kézművesegyesület 22 ezer, és végül az állami, községi és közlekedési munkás-egyesület, a maga 16 ezer tagjával. A többi egyesülete a hadfelszerelési-, közlekedési-, erdészeti- és kikötői munkásoknak, statisztikailag még sehol sincsenek kimutatva, csak egyes jelentékenyebb önálló egyesületeket ismerünk, mint például a nagy vasúti és munkás-egyesületet a maga 90 ezer tagjával, a német távírdamunkások egyesületét 5 ezer taggal, a német hadfelszerelési munkások egyesületét 8 ezer taggal, s más hasonló szakegyleteket.

Az organizációk tarka-barkasága nagyobb itt sokkal, mint a, többi munkásorganizációknál. Számos egymás mellett haladó, sőt egymás ellen dolgozó birodalmi-, állami- és lokális organizációkban igyekeztek hathatós képviselőre szert tenni. Az állami munkások organizációiban a legszigorúbb és legbecsületesebb politikai és vallási neutralitástól, a burkolt, sőt burkolatlan pártoskodásig egyes politikai, gazdasági vagy vallási pártok iránt, minden irányú képviselve van. Csak az a törekvésük általános és közös, befolyásra és elismerésre jutni úgy a hatóságoknál, mint a nagy nyilvánosság előtt, s az egymás közötti versengés ép úgy gyöngíti őket, mint a szabad munkások organizációit.

Az első nagy ellentét az állami munkások s munkaadójuk között ide kapcsolódik be a munkások organizációs törekvései közé. Az állami és községi üzemek vezetői túlgyakran helyezkednek szembe a szakegyletekkel. Az a bizonyos „úr vagyok a saját házamban”, amit ők hangsúlyoznak, gyakran feleslegesen korlátozza a törvényesen garantált egyesületi és gyülekezési jogokat; s az üzemeken kívüli gyámokhoz és felügyeléshez amit követelnek, semmi joguk sincsen. Ez a kérdés meglehetősen tisztázódott az évek óta tartó nyilvános megvitatások által. Hogyha az üzemek a köz fontos szükségleteit szolgálják, mint például a tengerészeti- és hadfelszerelési-, továbbá gáz-, villanyossági-, vasúti- és vízműveknél, a közjóra való tekintet megköveteli a munkásoktól, hogy egyes általános munkásjogokról, főleg a tömegsztrájkokról s a tömegfelmondásról lemondjanak. De mihelyt az állami üzem tisztán kereseti forrást jelent, mint erdészet, jégművek, só- és egyéb bányáknál, a munkás jogok csorbítása jogosulatlan. Maguk az állami munkások elismerték az utóbbi időkben ezt a tényállást, amennyiben azok az organizációk, amelyeknek tagjai közszükségleti üzemekben dolgoznak egyszer s minden-

korra statutumilag lemondtak a sztrájkjogról. Annál keményebben követelik azonban – loyális szakegyleteiknek elismerését az állami üzemek vezetőségétől.

Ezek azzal védik szigorú álláspontjukat a szakegyletekkel szemben, hogy úgy is minden üzemben vannak munkásválasztmányok, akik corporative képviselik a munkáskívánságokat, az üzemvezetőséggel szemben. Viszont ezeknek működési köre jó eleve korlátozott, saját egzisztenciális érdekeik sem engednek meg mást, mint korlátozott munkásvédelmet. Ezért az állami munkások második főtörekvése: a bizalmi férfiak jogkörének kiterjesztése, s a választmányi tagok egzisztenciájának törvényes biztosítása. Ezenkívül feltétlenül szükségesnek tartanak egy központi választmányt, mint felebbezési fórumot, hogy a saját üzemükben többször visszautasított panaszszal vagy kívánsággal ehhez a magasabb fórumhoz folyamodhassanak, ahol ők is képviselve vannak.

Ezek a tisztán jogi követelések eddig kevés jóakarattal találkoztak az illetékes hatóságok részéről. S bár az elmúlt évek merev maradisága tűnőíveiben van, a szociálpolitikai alapjogoknak egy nagyvonalú, teljes elismerésről még szó sincs. Ezért folytatják a népképviselők, s különösen a német parlament, fáradhatatlanul a felvilágosítás és küzdés háládatlan munkáját; hogy igazsággá váljon a császárnak az a szava, hogy az állami üzemek szociális mintaüzemek kell hogy legyenek.

A bér ja vitás és munkaidőrovidítés terén is igen lassan és nehezen halad a mozgalom előre. Ha az állami és községi üzemekben a munkásállások ép oly biztosítottak lennének, mint a hivatalnokállások, akkor még csak megérthetnénk a hatóságok álláspontját. De láttuk, hogy ez még csak távoli célja a munkáskívánságoknak. Igaz, hogy a két legutolsó évben majdnem az összes állami üzemekben meg lett nehezítve a felmondás lehetősége olyan munkásokkal szemben, akik 10 éve dolgoznak egyazon üzemben; de bizony még most is előfordulnak meg nem érdemelt elbocsátások, munkahiány, vagy szolgálaton kívüli „előírásellenes” magaviselet miatt. Ezért igazuk van a munkásoknak, ha legalább is hasonló béreket követelnek, mint a magánüzemekben dolgozó társaik. Követelésük annyival könnyebben teljesíthető, mert az állam mint munkaadó nincs úgy kitéve a hasonló üzemek s a külföld konkurenciájának, mint a magánmunkaadó. Becsület dolga a kevesebb joggal bíró munkássággal szemben, nevelő kötelesség a magánüzemmel szemben, hogy az állami üzemek szociálpolitikai kötelességeik teljesítésében, messze előtte járjanak a többi német munkaadóknak.

Az említett nagy célokön kívül, sok apróbb követelésen is küzdenek az állami munkások organizációi. Minden petícióban ismétlődik a hosszabb üdülési szabadság idő kérése. Ma általánoságban 7 évi megszakítatlan munka után évente 4, 10 éven túl pedig évente 6 napi szabadságot kapnak a munkások. Ez sokkal kevesebb, mit amit jól vezetett magánvállalatoknál élveznek a munkások. A büszke „üdülési szabadság” elnevezést nem ilyen szűkmarkúan mért időre kellene alkalmazni. A hétköznapokra eső ünnepnapoknak a nem fizetése is kicsinyesnek, sőt igazságtalannak mondható, ha a hivatalnokfizetéseket] tekintjük. A munkásbiztosító pénztáraktól is joggal követelik, hogy a rokkant állami munkást vagy annak özvegyét a legszélsőbb nyomortól megkíméljék. A munkások lakásbajaival sem foglalkozik még az állam olyan intenzíven, mint sok szociális érzékű magánvállalkozó. S főleg tenger a panasz az alsóbb főbbvalók igazságtalan és antiszociális bánásmódja

miatt. Úgy látszik az egész hivatalnoki vagy katonai rendszer, ami az állami üzemeket jellemzi, kellemetlenebb a munkásokra nézve, mint a megszokott rendszer, a magánvállalatoknál. Itt könnyebben sikerül nem alkalmas felvigyázóktól, vagy előmunkásoktól megszabadulni, mint ott.

Amint látjuk az állami munkások kívánságai számosak és nagy fontosságúak. Az itt felsoroltak eléggé bizonyítják, hogy organizációknak s parlamenti képviselőknek még igen sok tennivalójuk van. Reméljük, hogy a közvélemény s mindenekelőtt az illetékes hatóságok mielőbb el fogják ismerni, hogy az állami munkást jogosan illetik? mindazok a jogok, amelyek ma már elválaszthatatlanok a modern német munkás fogalmától.

Weltner J.: A szabadszervezet.*

A szabadszervezet, illetőleg amint általánosan ismerjük, az „ellentállási pénztár” a munkások gazdasági harcainak a legfőbb kelléke. Szinte gúnynak látszik, hogy egy olyan államban, amelyet fősztolgabírói észjárással és rendőri tapintattal kormányoznak, hogy egy olyan államban, amelyben szabadnak csak azokat az intézményeket lehetne nevezni, amelyek a kiváltságosok érdekeit szolgálják, ahol ellenben minden tilos, ami a munkásság függőségének és kizsákmányolásának enyhítésére szolgál, ahol aggodó gonddal vigyáznak arra, hogy a munkások műveltségét ne lehessen fejleszteni, a munkásoknak is van egy olyan szervezete, amelyet szabadszervezetnek neveznek.

Ellentmondásnak látszik, de tényleg úgy van, hogy a szabadszervezet azért „szabad”, mert létesítését eltiltották, mert minden eszközzel arra törekedtek, hogy a munkások gazdasági harcait hatálytalanná tegyék. A magyar állambölcsesség már évtizedek óta olyan irányban akarja az úgynevezett magyar ipart fejleszteni, hogy az egyes iparosoknak, vállalkozóknak és gyárosoknak gépeket, kedvezményeket és szubvenciókat osztogat. Természetes, hogy az állami támogatás bő alkalmat nyújt arra, hogy az állami befolyást olyan téren is érvényesítse, amelyet más utón nem tudnának elérni, hogy az iparosoknak nyújtott kedvezmények a politikai megvesztegetés jellegével bírnak.

Az állami támogatás egyik eszköze a munkások elnyomása is. Nemcsak gépeket és pénzt akarnak a tőkéseknek szolgáltatni a magyar ipar fellendítésére, hanem olyan munkástömeget is, amely kis igényű, szolgailag engedelmes s amely békén tűri, hogy a kizsákmányolók megnyírják. Úgy okoskodnak, hogy a magyar ipar akkor lendül fel a legjobban, ha a foglalkoztatott munkások alacsony munkabérért hosszú munkaidőt dolgoznak. így azután a szociális bölcsek egyszerű számítása szerint a magyar ipar versenyképes lesz, mert a munkásoknak fizetett silány munkabérek a munkáltatókat képessé teszik arra, hogy a fejlett osztrák iparral sikeresen megbirkózzanak.

Az persze számításon kívül hagyták, hogy az ipari fejlődés leghatalmasabb emeltyűje a művelt, képzett munkásosztály. Nem vették figyelembe, hogy azok a munkások, akik tehetségesek és szakmunkájukban előrangúak, nem boldogultak meg, hogy a jogtalanság hazájában rabszolgai függésben, silány munkabérért dolgozzanak. Nem vették figyelembe, hogy az ilyen munkások nagyon gyorsan összeszedik a sátorfájukat és kivándorolnak olyan államokba, ahol megbecsülik munkájukat, ahol a munkást emberszámba veszik és tisztességesen díjazják.

* Részlet szerzőnek, A szabadszervezet” című kitűnő tanulmányából.

A speciális magyar szociálpolitika legelső vívmánya az volt, hogy a kivándorlásról beszámoló jelentések szédítő, elszomorító számokat tüntettek fel. A kivándorlás évről-évre hatványozottabb mértékben terjedt és a magyar munkást megismerték az egész világon. Nemcsak a fillérekkel díjazott földművelő népesség vándorolt ki, hanem a képzett ipari munkások nagytömegei is elárasztották a Kontinentst és Amerikát. A német, osztrák, francia és angol nagy ipartelemek megteltek a magyar ipari munkások ezreivel és fokozzák ezeknek az államoknak a versenyképességét.

A „föllendített” magyar ipar ezzel szemben szomorúan tapasztalta az ipari föllendülés idejében, hogy nem képes a követelményeknek eleget tenni. Általános volt a panasz, hogy nincs elég munkás. A nagyobb ipari városokban, amelyekben mégis kénytelenek voltak a munkásokat rendesen díjazni, még csak eltengették valahogy. A vidéki kisebb városokban azonban az iparosok lehetetlen helyzetbe jutottak és igen gyakran csak nagyon magas munkabérek ígéréttel bírtak maguknak munkásokat szerezni.

Figyelmen kívül hagyták a magyar szociálpolitika kitűnő irányítói azt is, hogy a silányul díjazott munkás munkája is silány. Nem számoltak azzal, hogy lia elvágják a munkásoktól azt a lehetőséget, hogy műveltségüket fokozzák, ha bánásmódjukkal és silány munkabéreikkal kiölnék belőlük minden ambíciót – amely pedig a továbbfejlődés nélkülözhetetlen kelléke – hogy ebben az esetben a versenyképességről is le kell mondaniok, mert az iparban csak azok az üzemek vehetik fel sikerrel a versenyt, amelyek a legjobb gépekkel és a legképzettebb munkásokkal dolgoznak.

Az iparfelügyelők jelentéséből kitűnik, hogy a magyar iparfejlesztés még most is a jelzett elavult és (ehetetlen eszközökkel dolgozik. Nem veszik figyelembe azokat a szomorú jelenségeket, amelyeket felsoroltunk, hanem mindenben szolgálatára állnak azoknak a lelketlen munkásnyúzóknak, akik azt hiszik, hogy a filléres napidíjak fizetése a legjobb eszköz valamely ipari vállalat megerősítésére. A magyar szociálpolitika csak nagyon hitvány eszközöket adott munkások védelmére az iparfelügyelők rendelkezésére, de még ezeket az eszközöket sem használják ki. A jelentésekben minduntalan visszatér az a kijelentés, hogy számos vállalat megszegi a törvényeket, hogy kis gyermekeket, nőket, férfiakat képtelen módon kizsákmányolnak, hogy az ipariörvény rendelkezéseit teljesen figyelmen kívül hagyják, de nem lehet ellenük semmit sem tenni, mert ha erélyes intézkedésekkel gátat akarnának vetni a nyúzásnak és törvénytisztegetésnek, „ez azt jelentené, hogy számos vállalatnak be kellene szüntetni az üzemét.”

Ez tehát nyílt brutális beismerése annak, hogy a magyar ipart csak kisgyermekek és nők tönkretételével, a törvények kijátszásával lehet fejleszteni. Ez különösen jellemző egy olyan államban, amely rendőri szervezetével még a legkisebb kihágást is gyorsan megtorolja. Ha valaki a magántulajdon ellen a legcsekélyebb bünt követi el, akkor a bűnöző szociális viszonyaira való tekintet nélkül gyorsan a törvénytisztelet élé állítják a bűn elkövetőjét. Hiába mondja valaki, hogy a családjával együtt éhezett, hogy segítséget sehonnan sem várhatott, a törvénykönyv rideg szakaszait mégis ráhúzzák. A törvényeket csak akkor rúgják fel, ha nyolc-tízéves gyermekeket 14-16 óra hosszáig foglalkoztatnak egyes vállalkozók és ezzel a tömeggyilkosság büntetést követik el. A magyar „iparfejlesztés” szent nevében büntetlenséget biztosítanak mindazoknak, akik a munkásokat a törvények figyelembevétele nélkül igyekeznek minél előbb elpusztítani.

Szerencsére a munkások maguk voltak azok, akik az állam nevetséges és szívtelen szociálpolitikáját nem vették be, hanem a saját erejükkel igyekeztek olyan állapotokat teremteni, amelyek a munkások munkaviszonyait tűrhetővé tették, amelyek lehetővé tették azt, hogy ne kellessen minden intelligens és képzett munkásnak ebből az országból kivándorolnia.

Ez a munka természetesen nagyon nehezen ment. Az a kis csoport, amely először mert szembeszállni az állam hivatalos hatalmával, az üldözés minden módjával megismerkedett. Akkor még – a kilencvenes évek elején – sokkal könnyebben bántak el a munkásokkal, mint ma. A rendőrkapitányokat és szolgabírákat szabadjára eresztették és teljesen az ő szociális érzékükre bízta, hogy a jogokat és kenyeret követelő munkásokkal szemben milyen eszközök alkalmazását tartják helyesnek. Milyen gúnyos nevetés fogadta ezekben az időkben azokat a munkáscsoportokat, amelyek a három nyolcas: a nyolc órás munka, a nyolc órás szórakozás és a nyolc órás pihenés jelszavait hangoztatták és amelyek az általános, egyenlő és titkos választójogot követelték.

Komolyan akkor senki sem vette ezeket a jel-szavakat. A nyilvános gyűléseken kis rendőrirodák tiltották meg, hogy az előadók a szociáldemokrata követelésekről beszéljenek és sokszor minden indok nélkül, csupán azért oszlatták fel a gyűléseket, hogy gyorsabban mehessenek szórakozásaik után.

Azonban egyre nagyobb csoportok egyre nagyobb komolysággal hangoztatták ezeket a követeléseket. Messzire vezetne, ha mi a munkásmozgalom első éveinek kicsinyes fászját küzdelmeit akarnók leírni. Szervezetünk régi tagjai ismerik a famunkások küzdelmeinek részleteit. Azokkal az üldözésekkel és kicsinyességekkel, amelyekkel nekünk is meg kellett küzdenünk, az egész munkásosztálynak meg kellett birkóznia.

Már magának az asztalos szakosztálynak megalapítása is rendkívül nagy nehézséggel járt. Az országos szervezetet nem engedték meg s a fővárosban is megátolták, hogy az asztalosok szakegylete megalakulhasson. Csak több évi küzdelem után juthattunk el végre oda, hogy az asztalos szakosztály megkezdhesse működését és ezzel megtörtént az alapvető munka ahhoz, hogy a jelenlegi hatalmas és erős famunkás szövetséghez eljuthassunk. Természetes, hogy a hatóságok üldözése mellett a munkások közönyösségével, kishitűségével és kultúrálanságával is meg kellett küzdenünk. Az uralkodó osztály gondoskodott arról, hogy a munkásság nevelése elhanyagolt, hogy szellemi színvonala alacsony legyen. A gazdasági szervezkedés legelső és legelőkelőbb feladata tehát az volt, hogy a munkások műveltségét fejlessze, hogy a munkások lelkét fogékonyra tegye azok iránt a nagy eszmék iránt, amelyet a munkásmozgalom: a szociáldemokrácia végső célul kitűzött.

Sokkal nehezebbek voltak az akadályok a szabadszervezet megalakításánál. A szakegylet munkanélküli és utassegélyt nyújtott tagjainak és ezzel bizonyos anyagi ellenszolgáltatást adott azoknak, akik a szak-, egyletbe beiratkoztak. Alapszabályokkal rendelkező testület lévén a szakegylet, az agitáció minden eszközét felhasználhatta arra, hogy tagokat szerezzen, míg a szabadszervezet tiltott dolog volt, amelyet a rendőrség és a belügyminiszter el nem ismert s amely ellen egész erejükkel harcoltak.

A szabadszervezet létesítésének szüksége már maga is jelzi azt a botrányos helyzetet, amelyben a magyar munkásság élt. Az összes európai kultúrállamokban a gazdasági szervezetek létesítésével már meg

volt oldva a szabadszervezet is. Ugyanis minden európai kultúrállamban megengedték azt, hogy a munkás szövetségek ne csak munkanélküli és utassegélyt adhassanak, hanem az alapszabályok kifejezetten megengedték, hogy a szervezetek sztrájkban álló tagjaikat is segíelyzhessék.

A mi bölcseink azonban másképpen gondolkodtak. Mikor végre nagy nehezen rászánták magukat arra, hogy a szakegyletek alakítását megengedjék; akkor abból az elvből indultak ki, hogy a munkáltatóknak nem árthat semmit, ha vannak olyan munkáscsoportok, amelyek egyletesdít játszanak, ha a tagokat munkanélküli esetén segíelyezik és ezzel meg enyhítik azt a nyomorúságot, amelyet a tőkés társadalmi szervezetének rendszertelensége okoz.

A sztrájkról azonban hallani sem akartak. Nyíltan, kifejezetten kikötötték, hogy a szakegyletek a sztrájksegély kérdésével nem foglalkozhatnak, tagjaikat nem segíelyezhetik és kikötötték maguknak azt is, hogy abban az esetben, ha a szervezetek ezzel a kérdéssel foglalkoznak, feloszlatottak legyenek.

A dolog azonban nem ment olyan kedélyesen, mint ahogy azt elképzelték. A munkások a legális szervezetekben megkezdték az önképzés fontos munkáját, de ezzel kapcsolatosan rögtön megindították az akciót arra is, hogy egy olyan szervezetet létesítsenek, amely a gazdasági harcok idején rendelkezésükre áll és amely lehetővé teszi azt, hogy a jobb munkabérékért és az alacsonyabb munkaidőért sikeresen küzdhessenek.

Hiába tiltotta be a belügyminiszter a sztrájkpénztár alakítását, a munkások tudták, hogy életérdekeik egyenesen megkövetelik azt, hogy a munkáltatókkal szemben védekezzenek. A sztrájkcélokra való gyűjtés eltiltását a munkások már azért sem tűrheték, mert ugyanazok a miniszterek, akik a munkásokkal szemben minden eszközzel hadakoztak, egyben teljes erejükkel elősegítették azt, hogy a munkáltatók a saját soraik erősítésére azokat az eszközöket is igénybe vegyék, amelyekkel a munkások törvényesen nem élhettek.

Talán egyedül álló az egész világon az a jelenség, hogy a két egymással szemben álló küzdő fél közül az eresebbnek megengedik azoknak az eszközöknek az alkalmazását, amelyeket a szegényektől elvonnak. Bizonyos, hogy a kapitalista termelőmód uralma alatt nyögő összes államokban az államhatalom a munkáltatók pártján van és őket, mint az úgynevezett államfentartó elemeket, pártosan védelmezi. Magyarországon azonban nyíltan, minden tartózkodás nélkül a munkáltatók pártjára állt az állam és a kutyasövetségnek olyan alapszabályokat bocsátott rendelkezésére, amelyek segítségével ez a testület kizárásokkal, terrorral és tagjainak a harc idején való segíelyezésével is kísérletet tehetett a munkások letörésére.

A munkásoknak tehát tiltva volt, hogy sztrájkjal foglalkozzanak, megtiltották azt is, hogy sztrájkban álló tagjaikat segíelyzhessék. A munkáltatóknak azonban megengedték, hogy váltók aláírásával kényszeríthessék társaikat kizárások rendezésére és nem tettek kifogást az ellen sem, ha a kizárás ideje alatt segíelyték azokat, akik erre rászorultak.

Természetes, hogy a munkások ilyen körülmények között azt mondták: „fűtülünk az olyan miniszteri rendeletre, amely ki akar szolgáltatni bennünket ellenfeleinknek”. A nyomor kényszere, az élethez való ösztönserő ragaszkodás érzete kergette a munkásokat arra, hogy ne törődjenek azokkal a rendeletekkel, amelyek őket gúzsba akarták kötni. Megalakultak a szabadszervezetek, amelyeket azért neveztek így el, mert ezek tényleg szabadok voltak a belügyminiszter és a

rendőrség pártos felügyeletétől. Nem azért, mintha a belügyminiszter nem szívesen „ellenőrizett” volna a kozákjaival a szabadszervezetekben is, hanem azért, mert ezek a szervezetek ki tudták magukat vonni minden felügyelet alól. A rendőrség hiába keresett, hiába kutatott, mindenütt levegőt talált.

A tiltott szervezetek kitűnően értettek ahhoz, hogy kikerüljék a rendőrség gyámkodását. A belügyminiszter eltiltotta a sztrájkokat, de azért a munkásság minden kedvező alkalmat felhasznált arra, hogy sorsán javítson. A munkálatok nagy megütközéssel vették tudomásul, hogy ámbátor tilos a gyűjtés, azért sztrájksegély mindig akad. Keserves panaszai nem használtak semmit, mert hiába szaladtak a főpandúrhoz, az nem tehetett semmit a szabad szervezetek ellen.

A sztrájksegélyezésnek a miniszteri tilalom sehol sem volt gátló akadálya. Hogy kezdetben ennek a segélynek a mértéke igen alacsony volt, annak nem a belügyminiszteri pártoskodás volt az oka, hanem a munkások részvétlensége és közönyössége. Ahol a munkások felismerték a szabadszervezeteknek kolosszális értékét, ott a harc idején mindenütt kielégítő segélyeket kaptak. Egyszóval, minél erősebb lett a szabadszervezet, annál többet tudott nyújtani tagjainak, annál hathatósabban támogathatta azokat, akik érdekeik védelmére bérmozgalomba léptek.

A famunkások szabadszervezete nagyon hosszú ideig csak nagyon keveset nyújthatott tagjainak. Elszomorító tény az, hogy a szervezett famunkások között sok ezer olyan akadt, aki tagja volt a szövetségnek, de nem ismerte fel, hogy a szabadszervezet legalább is olyan fontos, mint a szövetség. Természetesen meg tudjuk magyarázni ennek a jelenségnek az okát. A famunkás-szövetség a segélyszolgáltatással közvetlen hasznot nyújt tagjainak. A munkanélküli és utassegély bevitte a szövetségbe azokat is, akik egyébként nem értették meg a munkásmozgalom nagy céljait, hanem egyszerűen kiszámították, hogy a szövetség a munkanélküliség esetére való biztosításnak kitűnő eszköze. Egy esztendei tagság után a szövetség minden tagja olyan összegű segélyt kap, hogy csak több évi befizetés után fizetheti vissza azt az összeget, amelyet igénybe vett. Nyilvánvaló volt tehát, hogy az a famunkás, aki nem iratkozik be a szövetségbe, saját maga ellen követ el vétket, mert hiszen a szövetséghez való tartozás egyúttal azt jelentette, hogy a munkanélküliség idejében a tag jórésztben mentve van a legvégső nyomortól.

A szabadszervezet fontosságának megismerésére már nagyobb intelligencia, sokkal nagyobb öntudatosság kell. A szabadszervezetre ugyanis csak a gazdasági harcok idején van szükség. Ha az iparban béke van, bármilyen nagy legyen is a munkanélküliség, a szabadszervezet nem nyújthat segélyt tagjainak. Az összegyűjtött tőke a harc idejére kell. Hogy tehát a szabadszervezet megerősödhesse, annak első feltétele az volt, hogy a famunkások megértsék a gazdasági harc jelentőségét, hogy tudatára ébredjenek annak, miszerint helyzetük javulását nem az önszegélyezés kifejlesztésével érhetik el, hogy nem a saját garasait kell összerakni arra, hogy a nyomorúság napjaiban valahogy eltengődhesse, hanem arra kell törekedni, hogy a munkálatóktól – megkapják azt a munkadíjat, amelyet joggal követelhetnek, olyan munkadíjat, amely megmenti őket a nyomortól, olyan munkadíjat, amely elég nagy ahhoz, hogy a nyomor és nélkülözés napjaira valamit félretehessenek.

Mit használ a legjobban kiépített szervezet, ha az csupán a segélyezéssel foglalkozik? Mit használ az fi munkásságnak, ha a munkanélküliség, betegség

vagy utazás és más esetekben is segélyt kap, ellenben akkor nyomorognia kell, amikor dolgozik? Nem az-e a helyesebb törekvés, ha azt igyekezünk elérni, hogy a mindennapi élet szükségleteit fedezhessük bőségesen, nem az-e a helyesebb, ha arra törekszünk, hogy amikor munkában vagyunk, akkor jól díjazzanak bennünket, hogy akkor ne 12-14 óra hosszát legyünk kénytelenek a műhelyek egészségtelen levegőjében dolgozni, hanem elég időnk maradjon munka után a szórakozásra és műveltségünk fejlesztésére.

A szabadszervezet ezeknek a törekvéseknek előmozdítására létesült. Ez a szervezet csak akkor nyújt segélyt, ha a munkások kivonulnak az ipartelepekről, ha a munkások azt mondják a munkálatónak, hogy: „nem dolgozunk addig, amíg jobb munkafeltételeket ki nem vívtunk.” Ilyen eseteikben nélkülözhetetlen: a szabad szervezet. Csak lelkesedéssel és öntudatossággal nem lehet lefolytatni a gazdasági harcokat. Néhány évtized előtt, amikor még a munkálatók is szervezetlenek voltak, akkor előfordulhatott, hogy a gazdasági mozgalomban álló munkások minden segély nélkül ki tudtak küzdeni gazdasági előnyöket, mert a bérmozgalmak a munkálatók szervezetlensége folytán csak nagyon rövid ideig tarthattak.

De minél erősebbek lettek a munkálató-szervezetek, annál nagyobbak lettek azok a nehézségek, amelyeket le kellett küzdeniök. A munkálatók sem maradtak tétlenül. Sokkal gyorsabban megismerték osztályérdekeiket, mint a munkások és amikor látták, hogy a szervezett tömegekkel csak szervezett erővel állhatnak szembe, akkor alig néhány hónap alatt végrehajtották azt a munkát, amelyet a munkások csak hosszú évek erőfeszítésével létesíthettek.

Természetes, hogy a munkálatók kicsiny száma könnyebbé teszi a munkálatók szervezését, mint a munkásokét. Hozzájárul éhez is – amiről különben már megemlékeztünk, – hogy az államhatalom támogatta a munkálatók törekvéseit és készséggel bocsátotta rendelkezésére azokat az eszközöket, amelyeket a munkásoktól megtagadt.

Azonban ezzel a tény nyel számolnunk kellett és számolnunk kell. Nekünk nem szabad remélnünk az államhatalom támogatását és már előre is fel kell tételeznünk, hogy minden nagyobb küzdelemben velünk szemben találjuk az államhatalom erejét. Ez azonban nem ok a csüggedésre, hanem ellenkezőleg buzdítás a saját soraink erősítésére, mert ez teszi nyilvánvalóvá azt, hogy csak az a munkáscsoport képes osztályérdekeit megvédelmezni, amelynek kitűnő szervezete van, amelynek a szabadszervezete az illető iparcsoporthoz tartozó munkások legnagyobb százalékát be tudta vonni a szervezetbe.

Mielőtt rátérnénk annak ismertetésére, hogy milyen eszközökkel kell dolgozni azoknak, akik már benn vannak a famunkások szabadszervezetében, a szervezetlen munkások megnyerésére, néhány adattal kívánjuk igazolni, hogy milyen végtelenül fontos a szabad szervezet.

A számok fogják bizonyítani, hogy a szabad szervezet sokkal nagyobb segélyt nyújt tagjainak, mint akármilyen szövetség. Nem azt a segélyt értjük ez alatt, amelyet a harc idején kapnak a munkások, hanem azt a segélynyújtást, amely a munkabérek fel-emelésében és a munkaidő megrövidítésében nyilvánul meg. Figyelembe kell venni ezeknél a számoknál, hogy az elért eredmények nem egy megszabott időre szólnak, hanem egész esztendőkre, hogy nemcsak a megszorult munkások élvezik ezeket az eredményeket, hanem mindazok, akik a gazdasági harcban résztvettek, a harcoló szakma összes munkásai.

Az elért eredményeket a következő számok tüntetik fel: 1908-ban 10 sztrájk és 18 kizárás volt. E bérmozgalmak közül 7 teljes győzelemmel, 20 részleges győzelemmel végződött, egy mozgalom pedig bukással.

A vesztett munkanapok száma 78.720, ez pénzértékben kifejezve 314.880 korona. Sztrájksegélyben kifizetett a szervezet 89.553 koronát, a bérharcokra fordított teljes összeg tehát összesen 404.433 korona.

A bérharcokban résztvett 2109 munkás, akik évente 261.640 korona munkabéremelést nyertek és heti 3 órával megrövidítették a munkaidejüket.

Ebben az esztendőben tehát látszólag veszteségük volt a famunkásoknak, mert az elért eredmények végösszege egy év alatt nem fődözi az eredmények érdekében hozott áldozatokat. Azonban figyelembe kell venni, hogy 1908-ban rossz gazdasági viszonyok voltak, továbbá, hogy ebben az esztendőben volt a budapesti asztalossegédek kizárása, amely egymaga 39.384 munkanapvesztést okozott, ami 157.536 kor. veszteségnek felel meg. Figyelembe kell vennünk még azt is, hogy az elért eredmények nemcsak egy esztendőre szólnak, tehát az első év elmúltával minden további esztendőben a legcsekélyebb áldozat nélkül élvezzük azokat az eredményeket, amelyeket a harcban elértünk.

1909-1910-ben 25 sztrájk és 17 kizárás volt. E bérmozgalmak közül 18 sztrájk teljes győzelemmel végződött, 5 mozgalom pedig bukással.

A vesztett munkanapok száma 87.604, ez pénzértékben kiszámítva 350.416 korona. Sztrájksegélyben kifizetett a szervezet 157.411 koronát, a bérmozgalmakra fordított összeg tehát 407.827 korona.

A bérharcokban résztvett 3198 munkás, akik évente 447.720 korona munkabéremelést nyertek és heti 3 órával megrövidítették a munkaidejüket.

Békés egyezséggel elért 4100 munkás heti 2 korona 04 fillér béremelést, ami összesen 434.928 koronát jelent évente. 600 munkás pedig heti 3 órával rövidítette még a munkaidejét.

Ezekben az években tehát a fa munkások már óriási nyereséggel folytatták le bérharcukat, mert a nyert munkabérek összege már egy esztendőben is több mint kétszer akkora összeget juttatott a részükre, mint amennyit a bérharcokra fordítottak. Hozzájárul még ebez a munkaidő rövidítésében való nyereség, amelyet pénztértékben kifejezni nem is lehet, mert minden munkaidő rövidítés szabályozó, illetőleg emelő hatással van a munkabérekre.

Az 1911-912. év mozgalmairól a következő számok beszélnek: Összesen volt 112 mozgalom. Ebből 23 Budapesten, 89 vidéken folyt le. Érdekelve volt összesen 2401 üzem 12.614 munkással. A mozgalmakból békés egyezséggel 31 végződött 7411 résztvevővel, sztrájjal végződött 75, 4354 résztvevővel, kizárással végződött 6; 849 résztvevővel. Békés utón 6137 munkás ért el munkaidő rövidítést és pedig: 1517 heti 3 órát, 4620 heti 1 órát. Ugyancsak békés utón 7120 munkás! ért el béremelést és pedig: 400 heti 4.50, 73 heti 3.60, 1470 heti 3.-, 30 heti 2.88, 147 heti 2.44, 3900 heti 2.16, 341 heti 1.92, 390 heti 1.50 és 365 heti 1.20 koronát. Sztrájk segítségével 2783 szaktársért el munkaidő rövidítést és pedig: 16 heti 18 órát, 43 heti 12 órát, 2 heti 6 órát, 2684 heti 3 órát, 26 heti 1½ órát és 12: heti 1 órát. Ugyancsak sztrájk segítségével 3534 munkás éri el béremelést és pedig: 8 heti 6.-, 74 heti 4.80, 350 heti 4.50, 29 heti 4.-, 150 heti 3.60, 50 heti 3.40, 1283 heti 3.-, 89 heti 2.88, 31 heti 2.70, 701 heti 2.40, 10 heti 2.-, 210 heti 1.50 és 549 heti 1.20 koronát. Kizárás folytán, összesen 565 munkás-

nak rövidült a munkaideje heti 3 órával, munkabére ugyanannyinak emelkedett és pedig: 500-nak heti 3.60 koronával és 65-nek heti 1.20 koronával. Kollektív szerződést kötöttünk összesen a két év alatt 68 esetben, 9216 munkás, érdekében. Vesztettünk összesen sztrájkok folytán 76.773 munkanapot, ami 4 koronájával kitesz 307.092 koronát, kizárások folytán 21.268 munkanapot, ami ugyancsak 4 koronájával 85.072 korona. Kifizettünk a két év alatt sztrájksegélyekre 31.419 korona 51 fillért. A munkabéremelésekből előálló érték egy évben 1,490.883 korona 8 fillér. A vesztett munkanapok értéke és a kifizetett sztrájksegélyek összege együtt 423.583 korona 51 fillér. Ezt levonva a nyereség összegéből, marad tisztán 1,067.294 korona 57 fillér.

Ezek a beszédes számok mutatják a szabadszervezet teljes jelentőségét. Az eredmények értékét mindig úgy kell elbírálni, hogy azoknak hatása nemcsak egy esztendőben érvényesül, hanem az évek hosszú soráig, továbbá figyelembe kell vennünk, hogy a már elért eredményeket nem lehet leszállítani. A munkaidő rövidítésével elért eredmények hatása azonban nemcsak emelő hatással bír a bérekre, amint azt már fentebb megemlítettük, hanem azzal, hogy a munkásnak módot nyújt arra, hogy önmagát képezze és műveltségét fejlessze, egyúttal fokozza a harcképességét, képessé teszi őt arra, hogy gazdasági érdekeit nagyobb erővel és elszántsággal védelmezhesse meg.

SZEMLE.

A nemzetközi munkásmozgalom krónikája.

Ez alatt a rovat alatt ezentúl lehetőleg havonként, közvetlenül a szakszervezeti Internationaló-tól nyert és más eredeti tudósításaink alapján rövid krónikáját adjuk a világ szakszervezeti mozgalmának.

Nagybritannia. A dél-walesi *bányászkongresszus* megbízta a *pártvezetőséget*, lépjen minden nagyobb szakszervezettel közvetlen összeköttetésbe közös akciók és kölcsönös támogatás céljából.

Az angol szövetkezetek központi szervezete által 1262 szövetkezethez intézett körkérdeésből kitűnt, hogy 272 szövetkezetnél van heti *minimális munkabér* biztosítva és pedig férfi-alkalmazottaknál heti 29 K és női-alkalmazottaknál heti 20 és *V2* korona. 281 szövetkezet vonakodik ezen minimális bért biztosítani, míg 640 szövetkezetből nem érkezett válasz.

A Londonba ez év jun. havára hirdetett *nemzetközi fuvarosmunkás-kongresszus* aug. 26-30-ára halasztott.

A szövetkezetek központi, bevásárló Intézetének *cipőgyáraiban* kitört sztrájk a munkások győzelmével végződött.

A *skót szakszervezeti kongresszuson*, amely nemrégiben Dumfries-ben tanácskozott, 150 küldött által 300.000 skóthoni szervezett munkás volt képviselve. A kongresszus szociálpolitikai kérdésekkel foglalkozott.

50,000 sūd-walesi munkás igen sikeres sztrájkot rendezett a májusi ünnep alkalmával, *a nem szervezett munkások ellen*. A szervezetlenek kényszerítették a szervezethez való csatlakozásra. A londoni szakszervezeti kartell meghívására *a berlini szakszervezeti bizottság* választmánya Londonba utazott, visszatérőben pedig Brüsszelbe. Az utazás célja volt e két világváros munkássága között a megértést, előmozdítani.

Norvégia. A norvég szakszervezetek országos szervezete és a norvég munkaadósövetség közösen elhatározta, hogy egy, az *ipari békéltetési eljárásra vonatkozó törvénytervezet* kidolgozása céljából bizottságot küldenek ki. A norvég parlamenthez pedig beadványt intéztek, hogy a vonatkozó javaslat tárgyalását a bizottság munkájának elkészültéig függeszse fel.

Svédország. A svéd parlament elvetette a szociáldemokratáknak a *minimális munkabér* törvényes szabályozására vonatkozó indítványát.

Törökország. A konstantinápolyi szakszervezeti központ titkára közli, hogy a *munkásmozgalom* a háború folytán roppant nagy hátrányokat szenvedett. A kivételes törvények folytán az egyes csoportok működése úgyszólván meg van bénítva. A női konfekciók legnagyobb része bezárta üzletét, azért a piaca Rumélia volt, melylyel az összeköttetés megszűnt. Asztalosok, kőművesek, szabók majdnem teljesen munkanélkül vannak. Az élelmicikkek ára kétszeresére szökött. A hús luxus-cikk lett.

Németország. A német *gyári munkások szervezete* ez év elején 207.597 tagot számlált. Ezek között 26.324 nő. Ez évben a tagok száma 18.154-gyel emelkedett. A főpénztár bevett 4.357.000 márkát és kiadott 4.012.000 márkát. A múlt évben 601 mozgalom tört ki, melyből 443 munkabeszüntetés nélkül elintéztést nyert. Támadó sztrájk volt: 94, védelmi sztrájk 40 és kizárás 24. A végeredmény heti órákban 44.681 órával kevesebb munkaidő és 45.605 személy számára heti 79.584 márka béremelés. Bérrovidítés elhárított 1067 személytől és pedig heti 2372 korona levonásának megkísérlése ellen. Az összes bérmozgalmak kiadásai: 795.984 márkát tettek ki. A bér- és munkafeltételek tarifális szabályozása jelentékeny haladást ért el. A megkötött szerződések száma a múlt év végén: 369 (1911-ben 301) és pedig 611 (489) üzemben és a tarifaszerződés alá tartozó munkások száma: 35.425-re rug (1911-ben 29.850).

A nyergesek és kárpitosok szövetsége összesen 70 *tarifaszerződést* kötött, 734 üzemben, 12.353 személy érdekében. E szerint a legmagasabb heti munkaidő: heti 52 óra vagy kevesebb 3019 munkásra nézve, 53 óra 6207, 54 óra 2441, 54-57 óra 649 és több mint 57 óra 42 munkásra nézve.

A gyári munkások szervezete rendkívül terjedelmes statisztikával igazolja, hogy *az utolsó 30 év alatt a vállalkozói nyereség 97,6%-kal felemelkedett, míg a munkabérek csak 51,9%-kal.* 1900-1911. évek között a háztartás költségei 27%-kal emelkedtek, a bérek azonban csupán 19% -kal, ellenben a vállalkozói nyereség 39%-kal.

Oroszország. A „Prawda” c. Szentpétervárott megjelenő szociáldemokrata lap szerkesztőségében és nyomdájában április 30-án éjjel (május 1-e előtt) csend-Őrök és rendőrök jelentek meg és házkutatást tartottak. A rendőrség a szekrényeket feltörte és a nyomtatványokat, könyveket lefoglalta.

Ausztria. Az *alkoholelles munkásszövetségnek*, mely az alkohol elleni agitációt a szakszervezetekben folytatja, ezidő szerint 1168 tagja van; az, előző évben 899 tagja volt. A szövetséget a szakszervezetek szubvencionálják.

Az *állami dohánygyárakban* az átlagos évi kereset 750 koronán alul marad.

A *bécsi lakatosok* 120 üzemben 2100 segédre nézve új kollektív szerződést kötöttek. E szerint a heti munkaidő az eddigi 54 órától 53½ órára száll alá, a

minimális óradíj a felszabadultaknál az első évben az eddigi 36 helyett 40 fillér, a többiekre nézve az eddigi 43 fillér óraber helyett 48 fillér.

Ausztriában olyan ipari üzemekben, melyek több mint 10 személyt foglalkoztatnak, nők esti 8 órától reggeli 5 óráig nem foglalkoztathatók.

Magyarország. A *vas- és fém munkások* szövetségének taglétszáma az utóbbi esztendőben 17.481-ről 26.723-ra emelkedett. Ebből 20.133 tag esik Budapestre. Az évi bevétel 482.000 korona; a kiadás 427.000 K. – A *szabók* szakegyletének átlagos taglétszáma 1912-ben 4875 volt. – A *szakszervezeti központ* évi jelentése szerint 1911. év végén a tagok száma 95.180 volt. 1912-ben pedig 111.966. – A hivatalos lap május 14-iki száma közli a kereskedelmi miniszter rendeletét a *közfogyasztásra szánt tejet feldolgozó üzemekben a nőmunkások éjjel való kivételes foglalkoztatása tárgyában.* E szerint a közfogyasztásra szánt tejet feldolgozó üzemekben a nőmunkások a kanna- és üvegmosásnál, valamint az üvegek töltésénél éjjel, vagyis este 10 órától reggeli 5 óráig terjedő időben is foglalkoztathatók. E nőmunkások száma azonban nem haladhatja meg az üzemben éjjel foglalkoztatott összes munkások számának 40%-át. Ez az engedély nem vonatkozik azokra a nőkre, akik 16-ik életévüket még nem töltötték be, akik külsőleg felismerhető terhes állapotban vannak vagy orvosi bizonyítvány nyal igazolják, hogy az éjjeli munka rájuk, vagy a születendő magzatra nézve veszélyes, akik két hónapnál nem idősebb csecsemőjüket maguk szoptatják s végül a gyermekágyas nők éjjel való foglalkoztatására a szülés után hat hétig. A nők munkája hetenként csak hatvanhat órát tehet ki.

Románia. A könyvkötőüzemek tulajdonosai az 1910. évi kollektív szerződés most esedékes megújításánál a bérek leszállítását követelik és azzal fenyegetőznek, hogy külföldről hozatnak munkásokat.

Bulgária. Egy Szófiából érkező táviratunk jelenti, hogy május 1-én nagy manifesztációk voltak a béke érdekében.

Schweiz. A szervezett schweizi vasutasok lapja, a „Flügelrad” írja, hogy a *német császár látogatása alkalmával* szigorú rendőri ellenőrzés alatt volt a császár kocsija. A hadgyakorlatok vasúti vonala távolról behívott őrkkel volt megrakva. Ezek a munkások azonban semmi kárpótlást sem kaptak az éjjeli szolgálatért, sőt az oda- és visszautazással járó időre eső bérüket is levonásba helyezték.

A schweizi *abstinens-egyesületeknek* 93.146 tagjuk van, vagyis minden 40 lakóra esik egy szervezett abstinens.

A schweizi állami és községi munkások szervezetének ez idő szerint 3000 tagja van.

Franciaország. A *vasutasok* kongresszusán 161 helyi csoport képviseletében 129 küldött jelent meg. Az általános sztrájk sikertelensége folytán a tagok létszáma 57.627-ről 22.965-re esett vissza. Az agitációt nagyon megnehezíti a *katholikus szervezet* gyors növekedése, továbbá a „közársasági” vasutasszövetség és egy szervezet által, mely már régebben elszakadt a központtól. Ez ugyan most újra csatlakozni akart, de a kongresszus kimondta, hogy csak az egyenként jelentkező tagokat veszi fel. Emiatt aztán valószínűleg megghiúsul a fúzió. A legérdekesebb tárgya a kongresszusnak azok a kísérletek, melyek azt célozták, hogyan lehetne az általános sztrájk folytán elbocsátott alkal-

mazottakat újból alkalmaztatni. A szocialista párt intervenciója, sőt a kormány megbízottjainak közbenjárása dacára a vasúttársaságok nem hajlandók az elbocsátottakat visszavenni. – Pékek sztrájkja tört ki Párizsban; félreértés folytán azon szövetkezetek munkásai is sztrájkolnak, amelyek bérfeltételeknek eleget tettek. – A francia szakszervezeti központ és a párizsi szakszervezeti kartell éles kiáltványt bocsájtott ki a spanyol király látogatása ellen, melyben egyúttal biztosítják a spanyol munkásokat szolidaritásuk felől az ottani kormányzat elleni küzdelemben.

Belgium. A lefolyt általános sztrájk egyik legelszomorítóbb jelensége volt a „keresztény” szakszervezetek viselkedése, akik nemcsak azt határozták el, hogy a sztrájkban nem fognak részt venni, hanem – mint most kitűnt – körlevelekben fordultak a gyárosokhoz, hogy az üzemet ne szüntessék be, mert ők Rendelkezésre állanak.

A miniszter egy kérdésre adott válaszában a parlamentben beismerte, hogy Belgiumban *16 éven aluli gyermekek* 12 órai munkaidőt dolgoznak a téglagyárakban.

A *belga szakszervezeti kongresszus* július 15. és 16-án lesz Brüsszelben.

Belgiumban csak az 1912. év eleje óta létezik egy központosított szervezete a vas- és fémmunkásoknak. Addig az egyes csoportok összefüggése laza volt. Az összpontosítás óta nagyot haladt a mozgalom. 1911-ben a taglétszám 22.614, ellenben 1912-ben már 29.656 volt. A szervezet hivatalos lapja 35.500 példányban jelenik meg.

Egyesült-Államok. Az amerikai *könyvnyomdászok* egyesületénél a tagsági járulék a heti keresethez alkalmazkodik. Ilyen módon a szakszervezet feladata minden egyes tag keresetét pontosan nyilvántartani. Egy ilyen statisztikából vesszük, hogy a tagok átlagos keresete 1909-ben 897 dollár, 1910-ben 953, 1911-ben 974 és 1912-ben 992 dollár volt. Ezenkívül a nyolcórás munkaidő általános, *némely csoportnál még az 5 napos munkahét is érvényesül.*

Texas állam a *8 órai munkaidőt* az összes állami és községi alkalmazottakra kötelezővé tette.

A *szakszervezetek szövetségének* lapja írja, hogy a szervezethez tartozó tagok száma 1913. március végén 2,007.650 volt.

Memphisben s Tennesseeben, ahol a népesség fele *néger*, tilos ezeknek valamely nyilvános parkba lépni. Az építőmunkások szervezete elhatározta, hogy erélyesen küzdeni fog ezen tilalom ellen.

A portlandi (oregon) szakszervezeti kartell jun. 5-én értekeztetést tart, melyben meg fogják vitatni, hogyan lehetne a Panama-kanál megnyitása folytán bekövetkező beözönlését az idegeneknek megakadályozni, mivel ez a beözönlés előreláthatólag a munkabérek leszorítását fogja maga után vonni.

Hivatalos számadatok szerint az Unióban 118.000 fiú és leány van *16 éven alóli korban* az iparban foglalkoztatva.

Boston város polgármestere azt tervezte, hogy a városi munkások *minimális heti bérét* 1914-től kezdve 15 dollárra emeli fel, mert egy munkás sem táplálkozhatik rendszeren kisebb bérjövdelem mellett.

A manilai gyárosok kérelmet adtak be a kormányhoz, hogy a szivargyártásnál a *népiskolai tanulókat* is felhasználhassák.

Az *üzleti záróráról készült*, lapunk múlt számábanteljes szövegében közölt javaslat – mint beavatott helyről lapzártakor értesülünk – az orthodox zsidók érdekében módosítást nyert. Eszerint szombaton az

üzlet esti 10 óráig lesz nyitva tartható. Az eredeti javaslat illetően módosítása Tisza István intervenciója folytán történt, akinek sikerült a Beöthy miniszter ellenkezését leszögezni. Az ügyre visszatérünk.

Érdekes dokumentum. Az első kereszténység világának a hangulatát idézi föl a következő kis híradás. A csongrádi csoport kebeléből Kisucaújhelyen (Trencsén megye) a vasútépítésnél dolgozik 39 földmunkás. A munkát akkordárak mellett végzik, együtt egy karra dolgoznak. Együtt étkeznek közös konyhán, ami ritka megnyilvánulása az egyetértésnek, a testvériesülésnek.

A társas együttlét, a kölcsönös megértés ápolására munkarendet dolgoztak ki és fogadtak el, amely a következő:

1. Választottak 3 bizalmiférfit és 2 szakácsot.
2. Munkaidő reggel 6-tól este 6-ig.
3. A munkások mindegyike kifogástalanul tartozik dolgozni, a fizikailag erősebb a gyengébbhez alkalmazkodni és viszont. A tízórás munkaidőt lehetőleg úgy kell felhasználni, hogy, tekintve az alacsony egy-ségárakat, a munkaidő minden perce haszonra fordítassák.
4. A munkások mindegyike köteles egymást megbecsülni, a békés együttműködés fölött örködni és az egymás iránti tiszteletet ápolni.
5. Tilos munkaközben tárgyalni, avagy beszélgetés vagy más ürtügy alatt a munkát félbeszakítani.
6. Feladata minden munkásnak a tisztaságra ügyelni.
7. *Tilos az üzletekben hitelt csinálni*, vagy ingóságokat eltulajdonítani.
8. *Tilos bárminő hazárdjátékot űzni.*
9. *A részegeskedés kerüendő.*
10. A járó-kelőkkel illetlenül viselkedni, rájuk kiabálni, faragatlan élceket mondani tilos.
11. Köteles a munkások mindegyike a munkaadóval vagy annak megbízottjával illedelmesen és higadtan beszélni.
12. Minden vasárnap délután 3 órakor *előadás tartatik a „Munka”-szövetkezet célja és haszna, életképesége, valamint kivihetősége* napirenddel, továbbá egyéb aktuális és közhasznú dolgokról. Az előadásokon a munkások mindegyike köteles megjelenni.
13. A község lakosainak vallási üdveibe bárminő kifejezésekkel, avagy véleménynyilvánítással beavatkozni tilos.
14. A bizalmiférfiak felhatalmaztatnak, hogy e munkarend bármely pontja ellen vétő munkást a legközelebbi fizetés alkalmával a csoport kötelékéből elbocsáthatják. Viszont az a munkás, aki a fegyelem súlya miatt távozni akar, bármikor elmehet; kilépését indokolni nem köteles.
15. Ezen munkarendet az elvtársak összessége egyhangú határozattal hozta és azt mindnyájukra kötelezőnek elismerik.

Egy akol, egy pásztor. Évek óta dívó szokás, hogy az amerikai munkásszövetségek kongresszusain lelkészek is részt vesznek, mint nagyobb egyházközségek kiküldöttjei. Így minden évben ott van a szakszervezeti körökben igen ösmert pap, Charles Steltzle, aki mindkét oldalon lázas buzgalommal dolgozik az egyház és szakszervezet együttműködésén. Az általa befolyásolt egyházi testületek már annyira mentek, hogy külön munkásprogramokat szerkesztettek, amelyek a szakszervezetek minden fontosabb napi követelményeit tartalmazzák. Ezek a követelések gyakran képezik a vasárnapi prédikációk témáját, különösen persze a „munkásvasárnap”-okon, amelyek Steltzle

agitációja folytán és a szakszervezeti szövetség vezetőségének különös pártolása által egyre nagyobb tért hódítanak. Ezen a napon az ország minden templomában kizárólag munkáskérdésről akarnak prédikáltatni. Sőt gyakran át is engedik a szószéket a szakszervezeti mozgalom ismert előharcosainak. Nemrégiben azt az eszmét vetette föl Steltzle, hogy az országos és helyi szakszervezeti gyűlések a maguk körében az egyházi testületeknek külön képviselőt engedjenek a kölcsönös megértés előmozdítása végett. A tervet különféle egyházi kongresszusok azonnal felkarolták és a szakszervezeti szövetség is ajánlja a megvalósítását. Alkítólag a szakszervezeti egyesületek már közel 100 városban adtak helyet a küldött-közgyűlésekben az egyházi képviselőknek, akiknek teljes szólásszabadsága van, csak szavazati joga nincsen. Szocialista küldöttek, de mások is tiltakoznak ez ellen a rendszer ellen, úgy hogy sok szakszervezeti kötelékben már komoly viszályok támadtak e miatt.

Az osztrák beamtergazdálkodás riktó képét tárja elénk egy kimutatás, amelyek adatai mellé az egész világ minden országa közül talán csak Magyarország adatait lehetne bátorsággal állítani. Ausztriában 1828 óta a lakosság 66%-kal, az állami alkalmazottak száma 660%-kal emelkedett, nem is számítva a vasúti alkalmazottak népes táborát. Ezidőszert minden 50 lakosra esik egy állami alkalmazott. A pénzügyminiszternek 1912-re szóló kimutatása szerint volt 66.700 államhivatalnok, tanító és bíró, 43.246 különféle őrszolgálatot teljesítő (rendőr, finác stb.) 28.668 sub-altern hivatalnok és szolga, 59.159 szerződéssel alkalmazott, 64.000 állandó munkás, 175.591 vasutas, összesen 427.564 egyén, akiknek az illetményei összesen 763 millió koronára rúgtak. Ezek közül némely kategória az évek során hatalmas organizációkat hozott létre, amelyek sokszor tisztán szakszervezeti eszközökkel javítottak az illető kategória helyzetét. Most azután sikerült a kormánynak egy olyan minden kategóriára érvényes szolgálati szabályzatot elfogadtatni a törvényhozással, amely szerint az állami alkalmazottak egyesülési joga úgyszólván megsemmisítették és lehetetlenné válik részükre a passzív resistencia és egyéb szakszervezeti eszközök igénybevétele.

Nemzetközi statisztika. A törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesületének angol szekciója szeptemberben nemzetközi konferenciát rendez abból e célból, hogy az összes országok iparfelügyelet-statisztikája egységesíthetők. E téren ugyanis olyan tarthatóság van ezidőszert, hogy bizonyos fontos összehasonlítások néha teljesen lehetetlenné válnak.

A posta mint gyümölcskereskedő. Érdekes kísérletet folytat ezidőszert Új-Dél-Wales kormánya a gyümölcskereskedés javítása és olcsóbbá tétele érdekében, ami a közegészségnek és a gyümölcsstenyészésnek is a javát van hivatva szolgálni. Akinek gyümölcsre van szüksége, vesz akármelyik postahivatalban egy „gyümölcs kupon”-t olyan árban, amilyen értékű gyümölcsre van szüksége, hozzáadva a portó Összegét. Ezt a kupont azután elküldi a termelőnek, akiknek a névsora a postán ki van függesztve. A posta 50 fontért 60 fillért számít, 50-100 fontért; 1 K 20 fillért stb. A közvetítő kereskedelem érthető módon hangos jajveszékeltést csap az új rendszer miatt, amelyet a publikum rövid pár heti fennállása alatt is már erősen felkarolt.

Nyugdíjtörvények vagyontalan anyák számára már több északamerikai államban érvényben vannak, míg 14 állam ezidőszert tanácskozik ilyen törvényeken, amelyek szerint olyan anyák, akiknek önállóan

kell gyermekeket eltartani, nyugdíjat kapjanak. Missouri állam törvényhozása előtt pl. törvényjavaslat fekszik, amely nyugdíjat biztosít olyan anyáknak, akiknek férje meghalt, vagy munkaképtelen, fogoly stb. és az anyának egy vagy több gyermektől kell gondoskodnia. Megilleti a jog az elvált nőt is ilyen esetben, ha a gyermeket a bíróság ítélte oda neki. A javaslat szerint egy gyermek után havi 10 dollárt és minden további gyermek után 5 dollárt kapná az anya. Hasonló törvény van életben Illinois, Wisconsin, Colorado, California, Pennsylvania, Ohio, Oklahama, Michigan és Utah államokban.

A fair wages clausula fölvétele a hadsereg-szállítók szerződéseibe, két év előtt az osztrák-magyar delegációban is indítvány tárgyát képezte, anélkül azonban, hogy az akció sikerre vezetett volna. Most ugyanilyen indítvánnyal áll elő a német birodalmi gyűlésen a centumpárt, amely azonban a „fair wage”-en túlmenő szociálpolitikai követelményeket is belefoglal indítványába, amely szerint:

Kerestessék meg a birodalmi kancellár oly rendszabályok alkalmazása végett, amelyek szerint csak oly munkaadók kapjanak szállítási megbízást, akik

a) a munkások egyesülési szabadságát érintetlenül hagyják;

b) a szállítási ajánlathoz mellékelik az üzemükben fizetett munkabérek kimutatását;

c) nem fizetnek kisebb béreket és nincsenek rosszabb munkafeltételek, mint a hasonló természetű állami üzemekben vagy a hadsereg és tengerészet részére nem szállító magánüzemekben;

továbbá egyeztető- és választott bírósági fórumot létesítenek, amelyek a bérmozgalmaknál a közvetítést intézik.

Megemlíthetjük itt, hogy Angliában már évek óta van ilyen irányban gondoskodás és a Labour Gazette állandóan közli azoknak a cégeknek a listáját, amelyek munkafeltételeiknél fogva közszállításokra ajánlhatók. Amerikában is hoztak tavaly törvényt, amely szerint közszállításoknál előnyben részesítendőek azok a cégek, amelyek üzemében a 8 órás munkanap dívik.

A munkások nyereségrészesedésének témája fölött érdekes előadás és vitatkozás folyt egy londoni nagyiparos-gyűlésen. Az előadók egyike Sir William Lever, a világhírű Sunlight-szappangyár tulajdonosa és a nagy népszerűségnek örvendő Liverpool melletti Port Sunlight kertváros megalapítója tisztán üzleti alapon a filantropikus szempontok teljes kikapcsolásával tárgyalta a kérdést és nagy lelkesedéssel beszélt a nyereségrészesedési rendszer előnyeiről. Nála minden munkás osztozik a nyereségben, aki öt évig dolgozik a cégnél. Felmondás esetében a munkásnak joga van az e célra szervezett fórum döntését provokálni. Hasonló szellemben beszélt a gyűlés másik előadója Sir William Wlatson, tagja a Maypole Dairy Comp, cégnek, amelynek üzeme a nyereségrészesedés meghonosítása óta hatalmasan fejlődött. Az ő rendszerük a következő : a nyereség egy része bérek alakjában osztatik szét, a többit fele részben külön kapja meg a munkás, fele részben pedig jóléti intézmények fejlesztésére fordítatik.

Panamák. Napról-napra újabb kelevény fakadt fel ennek a szegény országnak a testén, kellemetlen büzzel fertőzvé meg a levegőt. Azt; hittük a korrupció a híres koalíciós korszakban érte el tetőpontját, és ime kiderül, hogy valami téren mégis csak van haladás Magyarországon. Először tönkretettek egy virágzó üzleti vállalatot, „a csomagszállítót,” hogy Hollán, Lukács, Rajner és Hegyeshalmy urak és egy sereg

niemand „keressen.” Aztán jött a sópanama. Aztán a Baráth-ügy. Aztán a pozsonyi egyetem telekügye. Aztán – ki tudná mindet előszámlálni – a várpalotai birtokvásárlás, ahol 3 millióval fizetett az állam többet, mint amennyiért 2 évvel előbb kínálták. Undor és undor! A lepénzelt sajtó hallgatásba burkolózik. Közük a Budapesti Hírlap, a híres Budapesti Hírlap, Rákosi Jenő lapja. És ez az ember képviseli 30 év óta Magyarországon az erkölcsöt és a nemzeti eszmét. Két-szöbejtő!

Városi farmok. Számos amerikai város tett eddig kísérletet arra, hogy egyrészt egyes élelmickek árának mérséklése céljából, másrészt a város szennyvizének értékesíthetése végett saját kezelésben farmokat rendezett be, melyek a szennyvíz felhasználása folytán kedvező viszonyok között siethettek produktumaikkal a piac enyhítésére. Sajnos, az első kísérletek nem mind váltak be, az eredmény ritkán volt kielégítő. Az első jelentősebb sikert, mint azt legutóbbi hivatalos jelentéséből olvassuk, Pasadena város érte el. Farmja 530 hold. Ebből 65 holdon narancsot, 110 holdon angol mogyorót, 142 holdon alfaltát, gabonaműveket, illetve szénát termel, e mellett kihasználva a farm homokját is, az 1912. évben 73.838 K tiszta nyereséget tudott elérni.

A mi viszonyaink között ez a példa nagy fontossággal bír, mert bizonyítja, 1. hogy a csatornázási költségek, ha egy nagyobb üzemkör részeként fogjuk azokat fel, produktív befektetést jelentenek, 2. hogy a városi birtokok értékesítése, ezzel összekötve, természetes és könnyen hozzáférhető módot talál, 3. hogy a városi élelmezési viszonyok bizonyos irányban és mértékben a városi hatóság közvetlen befolyása alá vonhatók. (Városi Szemle).

A technikai munkásvédelem reformja Ausztriában. 1913 augusztus 1-én lép életbe Ausztriában az ottani ipartörvény 74. §-át módosító törvény, mely kifejezetten kötelezi a munkaadót, hogy munkásai egészsége és testi épsége érdekében az összes berendezéseknél a szükséges intézkedéseket tegye. Az eredeti ipartörvény szövege nem volt ilyen világos. A mostani novella továbbá fölhatalmazza a végrehajtó hatalmat, hogy rendeletileg olyan üzemi berendezéseket és eljárásokat írjon elő, melyek iparegészségügyi szempontból szükségesek és nevezetesen bizonyos veszélyes üzemek számára a periodikus orvosi vizsgálatot tegye kötelezővé. Rendezi a novella azt a kérdést is, hogy mennyiben érintik az új intézkedések a már létező ipartepeket és hogy mennyiben kötelessége viszont a munkásnak is a saját épségéről gondoskodni. Új intézmény a novellában a *maximális egészséges munkanap*, amennyiben az összkormány rendeletileg megállapíthatja a munkaidőt oly üzemek részére, amelyeknél egy bizonyos hosszabb munkaidő nyilvánvalólag az alkalmazottak egészségét fenyegeti. Köteles végül a munkaadó, ha munkáslakásokat épít, az egészségügyi és a morális követelményeknek itt is megfelelni és a fiatalok, valamint a női munkások munkájánál az erkölcsi szempontokra tekintettel lenni. (Magyar Ipar).

A szociológia tanítását a közlekedési tanfolyamon sürgette a Magyar Irodalmi és Közművelődési Szövetség közgyűlésén egy széles perspektívájú beszédben Wonyafka Károly. A társadalmi élet törvényszerűségeinek, az előttünk végbemenő mozgalmak, szervezkedések ismertetése, társadalmi érdek, mondom. Az életrevaló eszmét a közlekedési tanfolyam vezetőségének figyelmébe ajánljuk.

Az Állami Tisztviselők Országos Egyesületének közgyűlése a következő pontokban foglalta össze követeléseit:

1. A szolgálati pragmatika megalkotása.
2. Amíg az automatikus előmenetel rendszere megalkottatik, a jelenlegi rendszer módosítása oly irányban, hogy a magasabb fizetési fokozatok elérésére szükséges várakozási idő az egész vonalon három évben állapíttassék meg.
3. Az állami tisztviselők lakpénzének a katonatiszti lakpénz-skála szerinti megállapítása.
4. Az útiköltségek és napidíjak korszerű szabályozása.
5. A nyugdíjárulék alap felhasználásánál a tisztviselők egyesületének meghallgatása.
6. Az összeférhetetlenségi törvény revíziója alkalmával gondoskodás arról, hogy képviselővé választott tisztviselő nem nyugdíjképes korában is nyugdíjazható legyen.
7. A köteles szolgálati időn túl szolgáló tisztviselő létszámfelettié nyilvánítása, hogy az utánuk következők előmenetele meg ne akadjon.

A kötelező rokkantsági biztosításról szóló törvény módosítása iránt a francia kormány törvényjavaslatot nyújtott be a parlament elé, melyben a havi minimális segélynek az eddigi 5 francról 8*50 francra való felemelését tervezi. A segélyre tovább a 70 éven felül munkájukból élők minden körülmények között igényt tarthatnak, úgyszintén vak személyek, ha a keresetük 360 francra alul marad. A javaslat igen szigorú büntetési tételeket állít fel a segélyvel való csalás esetére.

Községi szociálpolitika.

Rovatvezető : **Dr. Bolgár Elek.**

Közmunka-problémák.

Irodalomban és közigazgatásban egyaránt sokat foglalkoznak újabb időben a közmunkák kérdésével. Különösen a német községpolitikai irodalom az, mely nagy ügyemet szentel az úgynevezett szubmisszió-ügynek, vagyis annak az eljárásnak, melyet a közmunkák és közszállítások odaítélése tekintetében követnek. Főleg a versenytárgyalási eljárás számos részlete élénk vita tárgya az idevágó irodalomban, ami mellett nem kis mértékben érvényesülnek szociálpolitikai szempontok. Úgy a munkásság javára a munkafeltételek tekintetében, mint a kis- és középiparosok érdekében s a közmunkákban való részesedésük lehetővé tétele céljából sok üdvös javaslat merült fel. Azok a tapasztalatok, melyeket a régebben uralkodó módszerrel tettek, melynél fogva a közmunkákat egy nagy vállalkozónak adták ki, még pedig a legkevesebbet követelő vállalkozónak, azt eredményezték, hogy a spekulatív szempontok elharapódtak és a város közönségének érdekei háttérbe szorultak. Az a körülmény, hogy a kisiparosok a közmunkakiosztás ezen módja mellett szociális tekintetben háttérbe szorulnak, annál fogva, hogy nem közvetlen intézői a munkának, hanem csak alkalmazottai a vállalkozónak, aki nekik a feltételeket megszabja, annak a követelménynek a támasztására vezetett, hogy a közmunkák kiírása a lehetőség szerint sok kis csoportban és a különböző iparágak figyelembevételével történjék. Emeltet különösen kifogásolták azt az elvet, hogy a munkát a legkevesebbet követelőnek juttassák. Ennek ugyanis az volt az eredménye, hogy a munkák és szállítások sok esetben megbízhatatlanok kezeibe kerültek és a vállalkozók rossz anyag, értéktelenebb munka, alacsonyabb bérek stb. által igyekeztek pótolni azt, amit követelményeiknek a

minimumra redukálásával elveszítettek. Ezen szempont érvényesítése helyett éppen ellenkezőleg, annak az ajánlatnak kell keresztülmennie, mely minden tekintetben elfogadhatónak ígérkezik és biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a vállalkozó a munkát a megfelelő kivitelben és a kellő időben fogja szállítani.

Azok közül a praktikus intézkedések közül, melyeket a szubmisszi ó-ügygyel kapcsolatban a kisiparosok szociálpolitikai érdekeinek megóvása szempontjából a német városok tettek, a következőket említjük fel: a düsseldorfi kerületben az 1908. évben felvett statisztikai adatok eredménye szerint 117 község közül 14 saját, rendszerint a városi képviselőtestület által megállapított módszerrel bír a közmunkák és közszállítások kiírásának és odaítélésének eljárására nézve; 27 község a közmunkaügyi miniszter által rendeletileg szabályozott eljárást tette magáévá; a többi pedig – csaknem kivétel nélkül kisközségek – esetről-esetre belátásuk szerint intézik. Nyilvános kiírás 47 községben történik. Ezek közül 2 község már 150 márkán felüli munkákra is kiírja a versenytárgyalási hirdetményt, 1 község 300 márkán felül, 4 község 500 márkán felüli összegnél követi csak ezt az eljárást, további 3 község pedig 2000, illetve 3000 és 5000 márkán felül. 20 községben az odaítélés rendszerint a legkevesebbet követelő figyelembevételével történik, azonban bizonyos korlátozásokkal. További 7 község eltér ettől az eljárástól akkor, ha az ajánlat a legközelebbi ajánlattevőéhez képest túl nagy eltérést mutat, vagy ha annak magassága nincs arányban a végzendő munkákkal és szállításokkal, úgy hogy a felajánlott ár mellett szabályszerűen nem is vihető keresztül. Más községek eltérnek az elvtől akkor, ha a legkevesebbet követelő munkaképessége, pontossága, vagy megbízhatósága kétséges, 4 község az odaítélésnél kifejezetten eltekint attól, hogy a legkevesebbet követelőt vegye figyelembe. A kisiparvédelmi szempontok azáltal jutnak érvényre, hogy csupán 8 község adja ki a munkát a maga egészében egy nagyvállalkozónak, G3 pedig kisebb csoportokban osztja föl azt.

A kisiparosok szociálpolitikai érdekeit óhajtják megóvni azok a javaslatok is, melyek arra irányulnak, hogy a munkák kiosztásánál a helyi hatóságok iparoszervezeteket részesítsenek előnyben. Különösen Ausztriában fejlődött ki az a praxis, hogy a községi közmunkákat és közszállításokat ipari szövetkezetekkel végeztessék. Így gyakori eset, hogy a nagyobb községek szükségleti cikkeiket is ilyen iparoszervezetek útján szerzik be. Bécsben pl. a közúti vasút alkalmazottainak, valamint a városi szolgáltnak egyenruháit, továbbá a városi cipő- és nyeregáru szükségleteket is a megfelelő ipari szervezetektől szerzik be, melyek ismét tagjaik, nevezetesen pedig kis- és középüzemek tulajdonosai által végeztetik e munkát.

A szövetkezeteknek ez az iparpolitikai jelentősége minálunk mindeig nagyon kevés megbecsülést nyert, jóllehet nemcsak a külföldi példák, de az egész ipari életnek a tendenciája is amellet látszik bizonyítani, hogy az iparvédelemnek és igen jelentős mértékben az iparfejlesztésnek is, hathatós eszköze a szövetkezeti önszegély. A hatósági, úgy az állami, mint a községi beavatkozásnak ezen önszegély mellett is marad elég tennivalója, nemcsak általános adminisztratív és iparpolitikai, hanem finánciális irányban is, de ennek a szövetkezeti önszegélynek meg van az a megbecsülhetetlen előnye, hogy az illetőket az osztálytudat erejével ruhazza fel, bizonyos felelősségérzetet fejleszt ki bennük, aminek szociálpolitikai kihatásai főleg abban fognak mutatkozni, hogy a községi iparpolitikában, mely

nem kis mértékben jelent ma még kisiparvédelmi politikát, a mainál nagyobb súlylyal vehetnek részt. Több erővel és öntudattal támaszthatnak majd követelményeket, mert hiszen jobban tisztába is jönnek azokkal és szervezetségüknél fogva nagyobb súlylyal is intézhetik azok keresztülvitelét.

New-York állam városainak önkormányzata.

Az a küzdelem, melyet New-York állam városai kongresszusaik és egyéb szervezeteik útján folytattak a kommunális „home-rule” érdekében, most – mini az American City írja – teljes diadalt aratott. Az állami parlament ugyanis elfogadott egy törvényjavaslatot, mely szerint New-York állam területén „minden város jogot nyer arra, hogy szabályozza, igazgassa és ellenőrizze helyi érdekeit és vagyoni jogait s felruháztatik mindazzal a hatalommal, mindazon jogokkal, privilégiumokkal és jurisdiccióval, mely ezen jog érvényesítésére alkalmas. Ennek az általános jogosultságnak a terjedelme nem csorbítható s speciális jogosultságok felsorolásával akár ebben, akár más törvényben, avagy oly jogok kikapcsolásával, melyek ezen általános engedélyezésben bennfoglaltatnak.”

Ez utóbbinak interpretációját maga a törvény végzi 20 szakaszban, melyek közül a legfigyelemreméltóbb a 13-ik paragrafus. E szerint ugyanis minden város jogot nyer arra, hogy „fenntartsa a rendet, érvényt szerezzen a jogszabályoknak, védelmezze a tulajdont és gondoskodjék a közbiztonságról, valamint a lakosság és a város látogatóinak egészségéről, kényelméről és általános érdekeiről . . .”

Az „általános érdek” (general welfare) kifejezést a törvény kellő tág értelemben veszi és belefoglalja a többi között a kultúrpolitika érdekeit is: a nevelés, művészet, város-esztétika, játékonyság, szórakozás, üdülés, egészség, biztonság, kényelem stb. előmozdítását is.

Fontos megszorításokat tartalmaz a törvény városi telkek és üzemek eladása vagy bérbeadása tekintetében, követelvén, hogy semminemű köztulajdoni jogosítvány ne legyen ötven évnél hosszabb időre engedélyezhető. Széles körben alkalmazza ez irányban a törvény a referendum intézményét is.

Nemzetközi városkiállítás.

Jövő év novemberében nyílik meg Lyons-ban a nemzetközi városkiállítás, melyre már nagyban folytak az előkészületek. A kiállítást Herritt szenátor, volt lyonsi polgármester, készíti elő, aki kiváló specialista a kiállításrendezés terén. 226 szekcióban fogják bemutatni a modern városi életnek, városépítésnek minden problémáját, beleértve az utak, közlekedési eszközök, vízszolgáltató berendezések építésének és fentartásának számos kérdéseit, úgyszintén a célszerű házépítés, élelmiszerellátás, közegészségügy és szociálpedagógia mindennemű kommunális vonatkozásait. A nagystílűnek ígérkező kiállításra a francia kormány diplomáciai képviselői útján meghívta a külföldi gyárosokat és feltalálókat is a kiállításban való részvételre és egyúttal világszerte megindította az érvekkel bíró adatoknak és anyagnak összegyűjtését. Úgy, hogy méltán remélik, hogy ez a kiállítás korszakos jelentőségű lesz a modern város életében.

Kertváros-társaság Spanyolországban.

Hosszú agitáció után sikerült végre a spanyol kertvárosszövetséget létesíteni. Az új társaság neve: Sociedad Cívica La Gindad Jardin, székhelye Barcelona. Munkájában erős támogatást nyer a Museo Social

és a barcelonai helyi hatóságok részéről. Főtitkára, Montolin, alaposan tanulmányozta az angol kertvárosokat, melyek körül szerzett tapasztalatait számos nívummal gazdagítva fogja most Spanyolországban értékesíteni.

Közigazgatási főiskola.

A kölni városi *Hochschule für kommunale und soziale Verwaltung* most kezdte meg a nyári szemesztert, melynek tanrendje rendkívül érdekes. A kölni főiskola hat csoportba osztja az általa közölt ismereteket. Ezek: 1. *Gazdaságtan és kultúrpolitika.* Az itt nyújtott kollégiumok közül kiemeljük a következőket: Dressemann: *Journalistisches Seminar*; Hammacher: *Moderne Kulturprobleme*; Hirsch: *Kommunale Sozialpolitik és Sozialpolitisches Kolloquium*; Landsberg: *Higendfürsorge und Jugendpflege*; Adolf Weber: *Einführung in die Volkswirtschaftslehre, Kolloquium über Agrar-, Gewerbe- und Industriepolitik.* Ezeket kívül várostörténet, pénzügytani, számvitel, közegészségügyi és kommunalpolitikai előadásokat tartanak ebben a csoportban. A második csoportba a *jogtudományok* tartoznak, melyek közül természetesen a birodalmi és porosz tartományi közjog mellett különösen a közigazgatási jogra fordítanak gondot. Megemlítenédőknek tartjuk itt *Stier-Somlo* előadásait: *Verwaltungsrecht im Reich und in Preussen, Rechtsgebiete der inneren Verwaltung, Recht des gewerblichen Arbeitsvertrages, Hebungen im Verwaltungsrecht, Hebungen im Socialrecht és Staatsrechtliches Seminar.* A többi négy csoport a *biztosítási tudományoknak, a technikának, nyelveknek és az általános műveltség* körébe tartozó előadásoknak van szentelve.

A helyi hatóságok és vasúttársaságok viszonya Franciaországban.

A Közgazdasági Értesítője írja: A helyi hatóságoknak Franciaországban egyáltalán nincs joguk a vasúti társaságok igazgatásába beleavatkozni. Erre kizárólag a közmunkák minisztere van feljogosítva, aki jóváhagyja a menetrendet, a feltételes megállóhelyeket, az utasok által a podgyászért és az árukért fizetendő szállítási díjakat, tehát úgyszólván mindazt, ami a közérdekű vasúti társaságok jókarbantartását illeti csak ő helyeselheti vagy kifogásolhatja.

A helyi hatóságok (polgármester, városi tanácsnok, prefektus), felhivatalosan mindazonáltal közbenjárhatnak az egyes vasúti társaságoknál, kerületeik kívánságainak előterjesztése végett. A társaságok ezen előterjesztéseket rendszerint behatóan tanulmányozzák és azokat a lehetőség szerint teljesítik. Ezenkívül a városi, kerületi és megyei tanácsok javaslatokat adhatnak be az egyes vasúti társaságokhoz bizonyos javítások foganatosítását illetően. E javaslatok aztán a közmunkák minisztere elé terjesztetnek, ki ezeket az ellenőrzési osztály és a közlekedési bizottságnak tanulmány és véleményezés végett kiadja, mely után ha jónak látja, az illető vasúttársasággal közvetlen érintkezésbe lép.

Az utasbiztosítás.

Rovatvezető: dr. Halász Frigyes,

Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító-pénztár s. titkára.

A gazdasági munkások biztosításáról szóló országos pénztár a kereskedelmi és a földművelésügyi miniszterekhez memorandumot intézett, mely odairá-

nyult, hogy a miniszterek a törvényjavaslat 3. §-ában reájuk kirótt hatáskörükben kiadandó rendelettel az országos pénztár keretében már biztosított nagy munkásrétegeket ne vonják ki az 1907 : XIX. t.-c. hatálya alól. A memorandumot *Lukács* József alelnök vezetése alatt álló küldöttség május 2-án nyújtotta át a földművelésügyi és a kereskedelmi miniszternek. A távollévő földművelésügyi miniszter képviselőjében báró *Kazy* József államtitkár fogadta a küldöttséget, aki megígérte, hogy a miniszternél a kérelmet támogatni fogja. *Beöthy* László kereskedelmi miniszter személyesen fogadta a küldöttséget és *Lukács* Józsefnek az ügy részleteit behatóan feltáró előadása után *a leghatározottabban kijelentette, hogy a végrehajtási rendelet kibocsátásánál nem fogják azon termelési ágakat, melyek az iparral összefüggésben vannak, az 1907 : XIX. t.-c. hatálya alól kivonni, hanem csupán azon személyeket fogják az országos pénztár keretéből kirekeszteni, kiknek gazdasági foglalkozásuk; van, vagy akik kettős foglalkozásúak, de foglalkozásukban a gazdasági elem dominál.*

Meglepetésszámba ment ezek után, hogy f. hó 5-én a parlamentben *Lukács* László miniszterelnök bejelentette, hogy a földművelésügyi miniszter újból be fogja terjeszteni a Gazdasági Munkáspénztárról szóló, már letárgyalt javaslatot, mivel azt a főrendiház a múlt ülészakban nem tárgyalta s így annak újból való képviselőházi tárgyalása szükséges. Egyelőre nem tudjuk, hogy valóban tisztán formalitásról van-e szó, vagy pedig érdemi változtatásokkal fogják-e a javaslatot előterjeszteni. A főrendiházi tárgyalás elmaradásán nyugvó megokolása az újabb beterjesztésnek mindenestre feltűnő azért, mert más olyan törvényjavaslatokat, melyeket a képviselőház a múlt ülészakban a Gazdasági Munkáspénztárról szóló javaslat után tárgyalta (mint pl. a védjegyjogi egyezmény javaslatát) a főrendiház már letárgyalt, sőt azok már szentesítettek is. úgy látszik tehát, hogy a gazdasági munkások biztosításáról szóló javaslat főrendiházi letárgyalása nem egészen véletlenül maradt el a múlt ülészakban.

Akármi is a javaslat újabb beterjesztésének valódi oka, a helyzet ezen változása folytán kívánatos, hogy a kereskedelmi miniszternek azon határozott kijelentése, melyet a nála járt küldöttségnek tett, magában a *törvényjavaslatban*, s ne csupán a miniszteri rendeletben érvényesüljön. Ez esetben ugyanis a bizonytalanság egyszerre megszűnik; míg ellenben, ha a törvényjavaslat megmarad eredeti alakjában s így el is fogadtatik, úgy a jelenlegi miniszter utódai igen könnyen másként érvényesíthetik az ominózus 3. §-t, mint a hogy azt a jelenlegi keresk. miniszter megígérte.

A brassói ker. pénztárnál megejtett választásokat Bogdán Ferenc és társai panaszszal támadták meg. Az országos pénztár és az állami hivatal kiküldöttei azonnal a helyszíneire szállottak ki, s megvizsgálván az előterjesztett panaszokat, azokat túlnyomó részben beigazoltaknak találták. A vizsgálat eredménye alapján az országos pénztár azon felterjesztéssel fordult az állami munkásbiztosítási hivatalhoz, hogy a biztosított tagok közül megválasztottaknak kijelentett evének mandátumát (szász-nemzetiségi lista) semmisítse meg, s helyettük a másik listán (szociáldemokrata lista) megjelölt egyéneket jelentse ki közgyűlési kiküldötteknek, mivel az érvénytelen szavazatok megsemmisítse meg, s helyettük a másik listán (szociáldemokrata kisebbségben maradnak jelzett lista 43 érvényes szavazatnyi többséggel rendelkezik.

Szakértekezlet a késedelmi kamatok ügyében.

Az állami munkásbiztosítási hivatalnál múlt hóban

tárgyalás alá vétetett a pénztáraknak a késedelmi kamatok kivetése körüli eljárása és annak egységes módon való rendezése. Ezen értekezleten az országos pénztárt dr. Tóth Kálmán titkár és Drechsler Ignác számtanácsos képviselték, a helyi szervek részéről pedig jelen voltak: Kiss Adolf igazgató, dr. Rhode János titkár (Budapest), Románszky János igazgató (Kassa), Khádé Gyula igazgató (Zsolna), Kormos Gyula számtanácsos (Debrecen), Radó Imre fogalmazó (Szabadka és Fodor Tamás számvizsgáló (Temesvár). Az előadói tisztet Buchberger József min. titkár töltötte be. Az értekezlet megállapította, hogy a helyi szervek a járulékok után a késedelmi kamatok kimutatását a legkülönbözőbb módon végzik, mely rendszerek alkalmazásánál hol a pénztár érdekeli, hol pedig a munkaadók érdekei jutnak nagyobb! védelemhez. Az értekezlet bár szükségét látta annak, hogy ezen kérdés egy-, öntetűen rendeztessék, mégis megállapította, hogy ezúttal e tekintetben érdemi állást nem foglalhat, mivel ezen kérdés szabályozásának az 1907. évi XIX. t.-c. 41. §-a alapján csakis az orsz. p. alapszabályaiban lehet helye, mivel a törvény hivatkozott szakasza szerint a járulékok fizetésének esedékességi ideje az orsz. p. alapszabályaiban állapítandó meg. – Az értekezleten jelenvoltak a késedelmi kamatok kivetésére és a kivetés idejére nézve többrendbeli javaslatot terjesztettek elő, melyekre az állami hivatal az országos pénztár igazgatóságához fog áttenni, hogy a legközelebbi alapszabály módosításkor ezen kérdés szabályozásáról gondoskodjék. Amíg a közgyűlés az alapszabályok módosításáról gondoskodhat, addig az orsz. pénztár az állami hivattal egyetértőleg fog gondoskodni arról, hogy a helyi szervek a késedelmi kamatok kivetésénél lehetőleg egyöntetű és olyan eljárást kövessenek, mely eljárás nem sérti a munkaadók érdekeit, és« viszont megvédi a pénztár-érdekeit is, másrészt pedig a pénztárakat a késedelmi kamatok kivetésénél és előírásainál felesleges munkával nem terheli.

Az O. M. B. P. igazgatósága f. hó 16-án tartotta rendes havi ülését. Az igazgató havi jelentésének tudomásulvétele után tárgyalta az igazgatóság az állami hivatalnak a *pénztári alkalmazottak drágasági pótlékára vonatkozó* újabb leiratát, melyben előző 1659/913. sz. leiratát az Országos Pénztár előterjesztése dacára teljes egészében fentartotta. Az igazgatóság elhatározta, hogy a drágasági pótlék kérdésével esetenként, az egyes pénztárak konkrét határozatai alapján fog foglalkozni. Határozott az igazgatóság a *szolnoki ker. pénztár székházépítése*, továbbá egyes, a *budapesti ker. pénztár székházépítésénél* szükséges berendezések ügyében. Elutasította a fiumei ker. pénztár azon előterjesztését, hogy az orvosi felülvizsgálatra Budapestre küldött baleseti sérüléseknek II. osztályú jegy ára és 8 korona napidíj utaltassék III. osztályú jegy és 3 korona napidíj helyett. Határozatot hozott a pestújhelyi *munkáskórház* raktárberendezése, mázólmunkák, tüzelőanyag szükségletének biztosítása s egyéb felszerelési és berendezési szükségletei ügyében; megválasztotta a „*balesetelhárítási tanácsba*” kiküldendő igazgatósági tagokat és pedig: a munkaadók részéről Bloch Leó, Gellért Mór és Nándor Pál, az alkalmazottak részéről Lerner Dezső, Kitajka Lajos és Weltner Jakab igazgatósági tagokat. Elvileg kimondta az igazgatóság egy üzembesorozási ügyei kapcsolatban-högy a T. 3. §-ának 4. pontja az olyan üzemekre, melyek az egész éven át nem mindig foglalkoztatnak 20-nál több alkalmazottat, de az illető *üzem* *saisonjának tekintendő időben 20-nál több alkalmazottal dolgoznak, az egész évre balesetbiztosítási kötele-*

zettség alá tartoznak. Nevezetesebb eseménye volt az ülésnek az állami munkásbiztosítási hivatalnak azon leirata, melyet az országos pénztár ezidei közgyűlése által a munkáskórház felszerelésére, üzembevitelére és költségvetésére vonatkozólag hozott határozat tárgyában intézett az országos pénztárhoz. A leiratot közvetlenül az igazgatósági ülésbe hozta el dr. Buchberger József min. titkár, s ott ismertette az igazgatósággal. Az állami hivatal jóváhagyta a közgyűlés azon határozatát, hogy a munkáskórházat létesíti és felszereli; a kórház költségvetését azonban, melynek alapján eredetileg 4.17 K, későbbi hiteltüллések folytán azonban 4.50 K lett volna, a munkáskórháza napi ápolás díja, módosította s oly képen redukálta, hogy a *napi ápolási díj 4 koronára rúg*. Leszállította különösen az orvosok fizetését, s *leszállította az élelmezés tervbe vett napi 1.70 K költségét 1.30 K-ra*. Összeférhetetlennek nyilváníja leiratában azt, hogy az *országos pénztár főorvosa legyen egyúttal a kórház igazgató főorvosa*, mert ily módon az országos pénztár részéről való felügyelet nem volna biztosítva. Végül megsemmisítette a leiratban az állami hivatal a *kórházi orvosi állásokra eddig történt összes választásokat* a nyilvános pályázat mellőzése s az állások meghívás útján történt betöltése miatt. Az igazgatóság egyhangúlag úgy határozott a leirat ismertetése után, hogy azt nem tárgyalja, mint-hogy napirendre tűzve nincs, s az elnökséget bízza meg, hogy azzal foglalkozzék. A helyi szervek állászervezési, orvos, gyógyszer stb. ügye s a balesetkártalanítási ügyek szerepeltek a fentiekén kívül a napirenden.

Az Országos Színészegyesület és az Országos Pénztár között kötött egyezséget az állami munkásbiztosító hivatal – miután a biztosítási tanács a szabadkai ker. pénztárnak az ellen irányuló előterjesztését előzőleg már elutasította s az országos pénztárnak ily egyezségek kötésére való hatáskörét megállapította - egész terjedelmében *jóváhagyta*.

Hajósok javadalmazásának megállapítása. Az országos pénztár igazgatósága a hajózási üzemekben alkalmazottak javadalmazásának a balesetbiztosítás szempontjából való megállapításával kapcsolatban foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a hajókon alkalmazott személyzetnél a készpénzjavadalmazáson felül a hajón természetben nyert szolgáltatások (lakás, világítás stb.) beszámíthatók-e. Az igazgatóság úgy határozott, hogy úgy az egyes hajós baleseti sérült kártalanítási keresetének, mint az egyes hajós munkaadó baleseti járulékkirovásának alapjául szolgáló munkabérosszeg kiszámításánál mindaz elfogadtatik beszámítható természeti javadalmazásnak, ami oly természetűek, hogy *amennyiben a hajósüzem tulajdonosa nem bocsátaná azokat a hajós személyzet rendelkezésére, az alkalmazott kénytelen volna azokról külön gondoskodni*, mint ahogy például az uszálykormányos kénytelen volna családja részére lakásról, fűtéshez és főzéshez szükséges tüzelőanyagról és világításra szolgáló petróleumról gondoskodni, ha mindezt a társulattól kedvezményként nem kapná. Ellenben kimondta az igazgatóság, hogy nem tekintheti külön kedvezménynek és így nem is számítható be külön természetbeni járandóságnak az a fekvőhely, melyet a hajós alkalmazott saját maga azért kap, mert a hajózási üzem természete hozza magával azt, hogy a személyzetnek a hajón legyen a fekvőhelye. Kimondta továbbá az igazgatóság, hogy a természetben nyújtott lakás egyenértékű a Magyar Hajózási Egyesület betegsegélyző pénz-

tára által megjelölendő érdekelt folyómenti pénztárak közgyűlései által megállapított lakásegyenértékek számtani középértéke veendő fel, a természetben nyújtott szén, fa és petróleum egyenértéke pedig a budapesti kerületi pénztár közgyűlése által megállapított egyenérték szerint számítandó. Kimondta végül az igazgatóság, hogy a hajós munkaadók a fenti beszámítható természetbeni javadalmazások kimutatására felhívandók, a kimutatott javadalmazások az 1912. évi járulékkirovánál már tekintetbe veendő és amennyiben valamely baleseti járadékos a kártalanítási kérésnek a fenti értelemben való revízióját kérelmezné, az haladéktalanul eszközlendő.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi

Egyesülete f. hó 16-án folytatta a munkásbiztosítási törvény VI. fejezetének (Betegsegélyezés) revíziójára vonatkozó tárgyalását, mely alkalommal Kis Adolf igazgató tartott a kérdést a magyar-osztrák-német összehasonlító statisztikai adatokkal ismertető előadást. A törvénynek a betegségi segélyekre vonatkozó részét a legsikerültebbnek, a biztosítottakat leginkább kielégítőnek jelezte, annyira, hogy a vonatkozó 50-68. §§-oknak módosítását nem tartja szükségesnek, legföljebb a segélyezés minimális tartama volna 1 évre felemelendő s a biztosítás a mezőgazdasági munkásokra is kiterjesztendő. *Szterényi* József elnök az előadásért köszönetet mondva, egyúttal kijelentette, hogy nem osztja Kis igazgató azon nézetét, hogy a betegsegélyezési fejezete a törvénynek oly sikerült, hogy revíziót nem igényel. Épen a Kis igazgató által felhozott statisztikai adatokból az tűnik ki, hogy a törvényhozás intencióin túlnyúl a betegsegélyezési praxis a furdősegélyek terén, hogy túlzás forog fenn a gyógyászati segédeszközök körül, visszaélések vannak a passzív tagság s az önként továbbfizetésnél; ezen kérdéseknek az eredeti intencióknak megfelelő félreérthetetlen szabályozása céljából a revíziót szükségesnek látja, mert ezek a túlzások billentik fel a szükséges egyensúlyt.

Az országos pénztár székházának ügye jelenleg a kereskedelemügyi miniszter előtt fekszik, hová az állami munkásbiztosítási hivatal felterjesztette, mert nézete szerint az építési költség 65 éves törlesztése részleteinek fizetésére vonatkozó kötelezettséget megállapító szerződést csak az esetben hagyhatja jóvá, ha a kereskedelemügyi miniszter, kinek tárcáját ezen költségek, mint igazgatási költségek (T. 115. §.) terhelnék, ezen évi költségeket tárcája terhére előre vállalja. Ezzel az O. P. székház ügyének elintézése valószínűleg nagymérvű halasztást szenved. Pedig, hogy mennyire kívánatos volna, hogy az O. P.-nak székháza legyen, azt élénken illusztrálja az a felmondás, melyet az O. P. jelenlegi Dohány-utcai helyiségeit bérbeadó háztulajdonos nyújtott be az országos pénztárnak. A háztulajdonos a jelenlegi bérletet 1913. november 1-ére felmondotta s csak súlyos pénzügyi kikötések mellett hajlandó azt meghosszabbítani. Bár az országos pénztárnak több kedvező ajánlata van megfelelő helyiség bérletére s így jelenleg pénzügyi szempontból a felmondás nem hozza zavarba, mégis tarthatatlan állapot az, hogy egy olyan nagy méretű közintézmény, mint az országos pénztár, magánemberek kezében levő házakban nyerjen elhelyezést s ily módon időnként ki legyen téve az adminisztrációban rendkívüli nehézségeket és fennakadásokat okozó költözködéseknek. Azt hisszük, hogy a jelenlegi felmondás ezt az összes illetékes körök előtt világossá, s a székházügy megoldásának sürgősségét kézzelfoghatóvá fogja tenni.

Alkoholdispensairet létesített a budapesti ker. pénztár dr. *Stein* Fülöp főorvos kezdeményezésére a Csengery-utcai, a budai és újpesti rendelőintézetében, s ezzel követendő példát statuált a nagyobb vidéki pénztárak részére is. Az alkoholdispensaire a tüdőbetegdispensaire mintájára az alkoholbetegek speciális állapotához alkalmazkodva, megfelelő útmutatás, tanácsadás, kezelés, gondozás, a tagnak felügyelete stb. útján fogja az alkoholbetegeket támogatni. Tervbe van véve a táppénznek készpénz helyett természetbeni szolgáltatásokkal való helyettesítése is, miként az Németországban a törvény rendelkezése alapján történik, de bár tudatában vagyunk annak, hogy a táppénznek az alkoholisták részére készpénzben való kiadása gyakran céltalanná teszi a táppénzsegélyezést, mégis - törvényi rendelkezés hiányában - nehezen tartjuk a naturaliakban való kiszolgáltatását a táppénznek megvalósíthatónak. Csak ha az állami hivatal bírói tanácsa is magáévá teszi konkrét perekben ezt a segélyezési módot, akkor lesz az zavartalanul keresztülvihető.

Adalékok az iparszerű cséplésnél alkalmazottak biztosításához. Az egész országban folyamatban van a tavalyi járulékoknak a csépléssel iparszerűleg foglalkozó munkaadóktól való behajtása. A legtöbb helyen a T. 156. §-a szerinti iparhatósági és bírói eljárást kénytelen s pénztár igénybe venni, hogy követeléséhez juthasson s rendszerint csak a bíróságok ítéletei kedvezők a pénztárakra, míg az iparhatóságok véghatározatai általában elutasítólag szólnak. Dicséretre méltó kivétel e tekintetben a szekszárdi városi tanács, mely bátran a törvényeknek megfelelő szociális álláspontra helyezkedett s a cséplőtulajdonosokat az összes perekben marasztalta a járulékok fizetésében. A véghatározatok alapos és tartalmas indokolásából közöljük a következő részleteket:

Akár az az elv fogadtatik el, hogy a mások részére vállalkozásszerűleg dolgozó cséplőtulajdonosok iparigazolvány-kötelezettek, akár pedig az, hogy az említett géptulajdonosok most érintett tevékenysége az iparszerűség fogalma alá nem vonható: okvetlenül bizonyos, hogy a szóbanforgó munkások betegség esetére biztosítása tekintetében az a harmadik választás, hogy a szociális munkásbiztosítás áldásai alól véggé kivonassanak és ezzel szemben részükre legalább is oly értékű előnyök, mint aminőkre az 1907 : XIX. törvénycikk értelmében joguk van, ne biztosíttassanak: meg nem engedhető. Az a körülmény, hogy a kereskedelemügyi m. kir. miniszter 36.227/1912. számú rendeletében arra az állápontra helyezkedik, hogy az ipar-, illetve vállalkozásszerűleg folytatott cséplőüzemekben alkalmazottak nem esnek az 1907 : XIX. törvénycikk szerinti biztosítási kötelezettség alá, törvényes jogforrásul el nem fogadható. A szóbanforgó alkalmazottaknak az 1907 : XIX. törvénycikk szerinti biztosítási kötelezettség alóli mentesítéséről tehát „csak akkor lehetne szó, ha a gazdasági munkások biztosításáról szóló 1912 : VIII. törvénycikk ezeknek szociális egészségügyi ellátásáról az 1907 : XIX. törvénycikkhez hasonlóan gondoskodott volna. A most hivatkozott törvénycikk azonban (5. §.) kifejezetten és kizárólag a balesetbiztosítás tekintetében állít föl újabb szabályokat, nyilvánvaló tehát, hogy a betegség esetére biztosítás tekintetében az eddigi, jogállapot marad érvényben.

Elvi jelentőségű határozatok.

A T. 62. §-a nemcsak az ott felsorolt, hanem az összes készpénzbeli betegségi segélyekre alkalmazandó. (O. M. B; P. 16407/913. ez.) Tárgyalatik a Magyar Hajózási Egyesület betegsegélyző pénztárának 330/913. sz. felterjesztése,

melyben kérdést tesz az iránt, hogy F. S. tagnak az 1906 aug. 17-én, 1908 febr. 19-én és 1909 szept. 2-án történt szülei után támasztott segély igénye, melyet nevezett tag eddig nem érvényesített, a törvény 62. §-ára tekintettel kielégítendő-e. *Határozat.* Az Országos Pénztár elnöksége megállapítja, hogy az 1907. XIX. t.-c. 62. §-a nemcsak az ott felsorolt, hanem az összes készpénzbeli betegségi segélyekre alkalmazandó. Megállapítja továbbá, hogy az 1907 július 1-e előtti időből származó készpénzbeli betegségi segélyigényekre is irányadó a törvény 62. §-a olyképen, hogy az 1 éves elévülési idő az 1907. XIX. t.-c. életbeléptétől kezdődik. *Indokok:* Az 1907. XIX. t.-c. 62. §-a csupán a táppénz-, gyermekágyi segély- és temetkezési segélyre nézve állapítja meg az 1 évi elévülési időt. Ebből az következne, hogy a többi segélyről a törvény említést nem tévén, azokra az idézett szakasz nem vonatkozhatik. Ha azonban figyelemmel vagyunk a törvény tulajdonképeni céljára s a törvény 62. §-ának természetére, úgy azon álláspontra kell helyezkednünk, hogy nem csupán a törvény 62. §-ában felsorolt készpénzsegélyek, hanem *minden készpénzsegélyre* való igény elévül egy év alatt. A törvény 62. §-a ugyanis abból indul ki az indokolás szerint, hogy a táppénz, gyermekágyi- és temetkezési segély a tagnak betegsége idején való fentartását kívánja megkönnyíteni s ha az erre jogosult által bizonyos idő elteltével fel nem vétetik, a segélyek tulajdonképeni célja elesik. Ugyanez a célja azonban az ingyen orvosi és gyógyszersegélynek, a fürdőegélynak s a törvény 50. §-ában felsorolt összes egyéb segélyeknek is, valamint ez a célja annak is, ha a T. 59. §. utolsó bekezdése alapján a tag „az orvosi, gyógyszer stb. költség megtérítésében részesül. Hogy a T. 62. §-ában mégis csupán a táppénz, a gyermekágyi segély és a temetkezési segély említettik külön, ennek oka az, hogy a törvényhozás a törvény 62. §. szövegének megállapításánál a törvény 50. §-ában felsorolt segélyek közül csupán azokra gondolt, amelyek a törvény 50. §-a szerint készpénzsegélyek, s így egyedül eshetnek elévülés alá. Elkerülte azonban a törvényhozás figyelmét az a körülmény, hogy a törvény 50. §-a értelmében természetben nyújtandó segélyek a törvény 59. §-a utolsó bekezdése esetén készpénzsegélyekké válnak, ez esetben egy bizonyos idő elteltével céljuk csak úgy elesik, mint a táppénz- stb. segélyé.

Minthogy a törvényhozás a táppénznél, a gyermekágyi segélynél és a temetkezési segélynél az esedékességtől számított 1 éven belül való érvényesítés elmulasztása esetén nem látta már fenforogni ezen segélyek kiszolgáltatásának szociális célját, ezen elv *az összes többi készpénzsegélyekre is alkalmazandó.*

Ezek szerint tehát F. S. az 1908. és 1909. évről kért szülészeti támogatás nem szolgáltatható már ki. De nem szolgáltatható ki az 1906. évről kért szülészeti támogatás sem, noha az 1891. : XIV. t.-c, mely 1906-ban érvényben volt, jelenlegi törvényünk 62. §-ához hasonló rendelkezést, az elévülésre nézve nem, is tartalmazott. Miként ugyanis azt a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 909/126. sz. Ítélete megállapította, az 1907. XIX. t.-c. 62. §-a az 1907. július 1-e előtti időből származó követelésekre is alkalmazandó olyképen, hogy az 1 éves elévülési idő a törvény életbeléptétől kezdődik, mert az olyan segélyezési igény, mely már 1907 július 1-e előtt fennállott, az *Országos Pénztárral szemben*, mint amelyre a vagyonnal együtt a tartozások is átszállottak, 1907 július 1-én mint az Országos Pénztár jogszerű keletkezésének időpontjában *vált esedékessé.* (Lásd O. P. 1910. évi jelentés Tájékoztató című kötete, 12. old. 2. bek.) Annál is inkább helyes ez a törvény-magyarázat, mert a törvényhozás semmiképen se célozhatta, hogy az esetben, midőn az 1907 július 1-e után keletkezett 1 éven át nem érvényesített betegsegélyezési igények elévültek, az ennél sokkal régiebb s hosszabb időn át nem érvényesített segélyezési igények érintetlenül fennmaradjanak. Látta az 1907 július 1. után keletkezett igényeknél 1 évi nem érvényesítés esetén nem látta fenforogni többé a szociális érdeket a tekintetben, hogy azok kielégítenek, úgy még kevésbé foroghat fenn a szociális érdek a sokkal régiebb s hosszabb időn át nem érvényesített igények tekintetében.